

ТИЖНЕВИК РЕВІЄ НЕВОДОЖАДИКЕ: UKRAÏNIENNE TRIDENT

Число 30-31 (88-89) рік видавня III. 17 липня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 17 липня 1927 року.

Українське студентство вдалося з протестом до студентства і суспільства культурного світа. Наша молодь енергійно протестує проти «нечуваної брехні, наклепів, фальшування і підкупу», що мають на меті «замаскувати дійсних авторів і справжні мотиви брутального й підлого убивства 25 травня 1926 р. в Парижі Президента Директорії, Головного Отамана Військ Української Народньої Республіки Симона Петлюри та ще й запламувати чесне ім'я покійного і цілого українського народу обвинуваченнями в погромах жидівського населення України».

Студенти наші ще раз вказують на дійсних справців ганебного злочину, які «хотять використати вбивство для провокації та сіяння ворожнечи між українським та жидівським народами, обвинувачуючи перший в расовій ненависті до жидів, та приписуючи другим акт помсти над невинним, безоружним представником українського народу».

«Ми звертаємо увагу культурного громадянства, — пишуть студенти, — на ту величезну небезпеку для загального миру, яку несе з собою провокаційне підбурення одного народу проти другого... Ми протестуємо проти сіяння національної ненависті шляхом неправдивих, перекручених, тенденційних публікацій в пресі, інспірованих ворогами мирного, братерського співжиття народів».

З цим протестом в першу чергу звертається українська академічна молодь до своїх товаришів студентів, перестерігаючи їх «перед хитрою, підлою провокацією большевиків».

«Не піддавайтеся їй, — кінчають студенти свою заяву, — та допоможіть нам розвіяти цей отруйний газ, що напустили вороги культурного світу, щоб замаскувати людям голови, посіяти почуття помсти та довести до нового проливу крові братів своїх».

Вмістивши в «Тризубі» (ч. 29) цей протест, ми вважаємо за свій обов'язок привернути увагу громадянства — і не тільки нашого — до цього одвертого, твердого і благородного слова.

Чи розсіє воно той туман брехні, наклепу, засліплення й ненависти, що її розповсюджує де-яка частина преси?

Велике засліплення і якась незрозуміла заїлість тих провідників жидівства, що йдуть слухняно за своєю вулицею, замість того, щоб впливати на неї і вести її за собою. От уже рік жидівські кола у фанатичному засліпленні славословять нового «Маккавея». Вони беруть на себе і свій народ вчинок цього «местника», що його рукою керувала комуністична Москва в своїх інтересах. Тим самим на шкоду українсько-жидівським відносинам завтряшнього дня перебірають на себе відповідальність за наслідки своєї роботи. Ця атмосфера мало, звичайно, сприяє тому, щоб заклик українського студентства знайшов відповідний ґрунт серед жидів. Але де-які ознаки — наприклад, становище американського жидівства, яке знайшло свій вираз в відомій резолюції Маршала, — показують, що й серед жидівства є тверезіші і справедливіші погляди на паризьку справу. Чи почують жиди — ми маємо, звісно, на увазі керуючі кола їхні — голос українського студентства? Чи знайдуться серед них тверезі голови, що встануть нарешті в інтересах своїх земляків, що живуть на Україні, в інтересах мирного стівжиття їх з українським народом на далі проти цієї ганебної кампанії оборони злочинця? Слово за ними.

Як поставиться до цього протесту міжнародне студентство, — покаже час. Але ми б хотіли сподіватися, що цей ширий голос знайде собі стежку до молоді завжди чутливої, до цієї совісті кожної нації.

Та яку б зустріч не знайшов цей крок українського студентства, який би відгук, ширший чи вужчий, не викликав він у світі, — його значіння зостанеться непорушним.

Перш за все, в цьому протесті наше студентство піднялося над всіма внутрішніми розходженнями в поглядах і тактиці і виступило, як суцільне.

Далі, під ним є підписи студентів всіх земель українських. Ми певні, що наша молодь в Румунії і в Канаді, яка не встигла своєчасно приєднатися, не забариться це зробити.

Ці тисячі підписів академічної молоді звідусіль, ця однодушність її, без поділу на землі, в обороні загально-національної справи, — самі говорять за себе

Це голос — всього організованого студентства.

Але ж думки й погляди, висловлені в протесті це не тільки думки і погляди молоді, живої, широкі і рухливої, — це позиція всього українського громадянства, доволі згадати тільки численні ухвали всього українського громадянства, доволі згадати тільки численні ухвали з цього приводу партій, організацій, з'їздів, голоси преси, — позиція, на якій ми стояли і стоятимемо.

Це наш погляд. Погляд тих, що боролись за визволення свого народу, за його державність. А в цій боротьбі неперестанній проти Москви, являючися ворогами непримиренними окупантів, ми завжди були і будемо за мирне співжиття всіх національностей, що населяють наш край. І ми глибоко переконані, що благо всіх громадян України без різниці національності — в незалежній державі.

Перед завтрашнім днем.

Питання, яке під теперішню хвилю найбільш цікавить нас, українську еміграцію, це питання про дальший розвиток і дальші перспективи англо-совітського конфлікту. В зв'язку з надіями останніх днів й тижнів прокинувся серед еміграції горячковий інтерес й горячкове захоплення тими можливими і неможливими перспективами, які принесе нам завтрашній день; найбільш захоплені і гарячі голови вже снують цілком фантастичні плани, укладають цілком фантастичні проекти, вже переводять поділ шкури ще не забитого ведмедя. При цих обставинах представляється цікавим і важним спинитися на розгляді можливих перспектив завтрашнього дня, лишаючись лише на ґрунті об'єктивних, перевірених фактів.

Не сумніваємося, що висновки одержані в наслідок такого аналізу будуть значно менше яскраві й барвисті, як висновки, що їх снують і будують, закликаючи на допомогу до фактів фантазію; вважаємо проте, що при цьому методі висновки наберуть більш певного характеру. Правда, можливість передбачення в соціально-політичній життю при теперішнім рівневі наших знань є обмежена; можемо встановлювати лише певну ступінь імовірності наступлення конкретних соціально-політичних з'явищ, але не маємо права твердити, що певні з'явища соціально-політичного характеру мусять в відомому часі і місці виникнути з повною неминучістю. Проте все-таки можна, знайом-

лючися з тим, що дає література в цій області, твердити, що можливість передбачення в певних межах існує, що користування науковим методом тут, як і скрізь, дає позитивні результати.

Отже як представляється дальший розвиток і можливі наслідки англо-совітського конфлікту в світлі фактів?

Виділимо в першу чергу факти з обсягу можливих господарських наслідків англо-совітського конфлікту. Ми знаємо, хоч в результаті англо-совітського конфлікту формально і не мусіло наступити повне припинення товарообміну між ССРСР і Англією, фактично воно наступило. Як відіб'ється це припинення торговельних зносин на обох країнах? Совітська преса переповнена тепер статтями, в яких висловлюється тривога лише за долю англійської торгівлі. Де-хто доходить навіть до твердження, що зірвання торговельних зносин з Англією для держави совітів навіть являється вигідним. Всіх цих тверджень, само собою, серйозно брати не можна. Коли товарообмін з ССРСР для Англії складав яких 2-3 проц. всього її товарообміну, а експорт до Англії в експорті ССРСР складав по де-яким товарам до 70 проц., ясно, що припинення товарообміну значно— більш болісно і важко відіб'ється на ССРСР ніж на Англії. Для ССРСР отже ускладнення, які виникнуть в результаті припинення товарообміну з Англією, являються більш серйозними і важкими. Доведеться ССРСР перебудувувати торговельний апарат, шукати нових ринків, які зайняті вже іншими конкурентами. Можна отже з великою певністю говорити про те, що експортний план ССРСР на ближчий рік буде зірваний.

Організація екпорту в ССРСР в зв'язку з монополією зовнішнього торгу й до цього часу була така, що по багатьох товарах експорт в результаті приносив лише втрату. Не підлягає сумніву, що неминуча перебудова торговельного апарату і викликані нею видатки приведуть до зросту втратності совітського експорту. Стоїть отже перед ССРСР перспектива зменшення її експорту і зросту його невикладності.

Політика форсування експорту навіть по заводімо невикладним цінам, яку переводив ССРСР, мала своєю ціллю нагромадження запасів закордонної валюти й підтримання тим курсу червінця. Зменшення притоку закордонної валюти в зв'язку із зменшенням експорту мусить привести до ускладнень в обсягу грошового обігу; курс червінця, який останні півтора-два роки являється дуже непевним, знову може захитатись.

Імпорт ССРСР останні роки будувався на підставі її експорту; змагаючися до активного торговельного білансу, ССРСР змагався всякими способами розширити свій експорт і звузати імпорт. Зменшення експорту повинно викликати перегляд імпорتنих планів; оскільки імпорт в першу чергу складався з предметів продукційного споживання, предметів необхідних для нормального функціонування і розвитку промисловости, скорочення імпорتنих планів може повести до ускладнення в промисловості, до звільнення темпу її розвитку.

Спостереження над розвитком народнього господарства ССРСР вказують, що його розвиток полягав в виникненні криз з самих ріжнородних приводів і подоланні таких криз, — що стверджує дуже слабу

еластичності і пристосованність до народньо-господарської кон'юнктури того апарату, який керує народнім господарством в ССРСР. При цій нееластичності керуючого апарату представляється дуже ймовірним, що ті ускладнення в обсягу експорту, імпорту, грошового обігу і промисловости, які виникнуть в ССРСР в зв'язку з припиненням товарообороту, можуть викликати загальну господарську кризу. Наступлення такої загальної кризи являється річчю дуже ймовірною.

Трудніше робити які-небудь висновки відносно розмірів і значіння такої кризи. Існують кризи зросту, які здоровий господарський організм з успіхом може перебороти, і кризи, які свідчать про органічну і важку хворобу даної національної господарки. Ті кризи, які виникали регулярно і періодично в ССРСР на протязі останніх двох-трьох років, були кризами другої категорії, які свідчили про органічну хворобу народньо-господарського організму ССРСР — брак капіталів для реконструкції і відновлення народнього господарства. Ці кризи до цього часу силами і засобами передовсім самого ССРСР знаходили своє полагодження і розв'язання правда часткове і неповне. Криза, якої наступлення в ССРСР є ймовірним в зв'язку з припиненням товарообміну з Англією, своєю останньою і найглибшою причиною має той самий брак капіталів. Як розвинеться і до яких наслідків приведе ця криза, чи знайде ССРСР сили і засоби для її полагодження? Стоючи на ґрунті фактів, не можемо дати на те виразної і категоричної відповіді. Одзначимо проте два моменти, які погіршують становище ССРСР що-до сприятливого розв'язання кризи. По-першому, — в ССРСР запанував тепер режим терору; історія знає приклади, коли терор давав позитивні політичні наслідки, але прикладів, коли би терор сприятливо відбивався на розвитку економічного життя, ми не маємо. Можливості нагромадження капіталів в ССРСР в зв'язку з режимом терору зменшуються. По-друге, — вивчення західне-європейськими колами економічного становища в ССРСР все далі викликає у них більшу здержанність в справі кредитування ССРСР. Тим то треба дуже песимістично оцінювати можливості одержання ССРСР кредитів, які би могли спричинитися до полагодження кризи.

Констатуючи, що ймовірним наслідком англо-совітського конфлікту буде господарська криза в ССРСР, ми тим самим приходимо до висновку, який має не тільки господарське, але й політичне значіння. Загально відомим і загально визнаним являється той факт, що криза являється подією, яка впливає не тільки на господарське життя. Господарські труднощі, які під час кризи порушують нормальний хід життя всіх соціальних груп, викликають комплікації і ускладнення в цілому громадському і політичному житті. В ССРСР є досить причин і підстав для незадоволення всіх соціальних груп, починаючи від робітничої класи, во ім'я якої ніби здійснює свою диктатуру комуністична партія. Господарська криза загострить незадоволення, поглибить конфлікти, ускладнить ситуацію пануючої касты. Антисовітський рух, який в різних формах виявлявся і виявляється в різних частинах ССРСР, мусить, очевидно, набрати ширших і інтенсивніших форм. Внутрішня ситуація в совітських державах мусить ускладни-

тись, і перші ознаки цього ускладнення ми вже можемо бачити в тій політиці терору, на шлях якого стає уряд совітів.

Розуміється, межі і розміри інтенсивності незадоволення і антисовітського руху заздалегідь вирахувати не можна. Можна лише констатувати, що можливості успіхів антисовітського руху вже під теперішню хвилю виявляються цілком поважно; ніколи комуністична партія, яка творить власне уряд совітів, не була так дезорганізованою, ослабленою і дезорієнтованою, якою є вона тепер. Останній загально-союзний партійний перепис ствердив, цілком недвозначно відход од партії як робітників, так і селян. Міжфракційна боротьба дійшла до останніх меж. «Політбюро» — як зазначає меморіал 84 опозиціонерів, про який подає відомості «Соц. Вєстн.», — «не тільки завело своєю політикою в сліпу вулицю, але поставило проти себе широкі верстви робітників і селян. Коли буде неурожай, катастрофа виникне цього таки року». Відпорність партії ослабла, революційний ентузіазм і захоплення належать до минулого. При цих умовах можливості для успіхів антисовітського руху є цілком поважні, як що антисовітський табор в СССР виявить активність, свідомість і ясність своїх цілів і творчий ентузіазм, — все те, чого немає тепер пануюча каста й без чого не можна задержати їй на довший час своє існування. Події покажуть, чи знайдуться всі ці властивості і прикмети серед тих соціяльних і національних груп, які в межах СССР займають до пануючої касты ворожі позиції.

Аналізуючи можливі наслідки і можливий перебіг англо-совітського конфлікту, ми в першу чергу спинилися на перспективах внутрішнього порядку в самому СССР, а не на перспективах міжнародного характеру. Ми навмисне зробили так, висовуючи тим на перший план ті моменти, які мають і будуть мати рішаче значіння. Є люде і групи на еміграції, які, не рахуючись з фактами і міжнародною ситуацією сьгоднішнього дня, продовжують мислити інтервенціоністськими категоріями 1919-1920 р. р., люде і групи, які слідом за А. Міцкевичем в його «Księżach pielgrzymstwa» мріють і тепер про війну— визволительку народів. Треба сказати виразно, що при теперішній міжнародній ситуації, яка визначається для Заходу лінією Локарно, війна з совітами якої б то не було держави — самої Англії чи за допомогою Англії якої іншої держави — є річчю дуже й дуже мало ймовірною, майже виключеною. Європа, яка відносно стабілізувала своє господарське життя і яка тепер дуже мало відчуває відсутність нормальних господарських звязків з СССР, має час спокійно приглядатись агонії большевистського режиму і чекати його кінця. Вона не піде на війну з СССР, бо дуже мало заінтересована і самим СССР. Вона не піде на таку війну, бо знає, що така війна поставила б на самому заході на порядок денний цілу низку питань, які, як досвід переконав, можуть бути розв'язані поволі еволюційним шляхом. Європа має всі дані і всі підстави чекати того часу, коли питання Сходу Європи буде розв'язане внутрішніми силами, коли на просторах СССР виявляться творчі сили, які можуть в певних частинах його

гарантувати і дійсно встановити спокій і нормальне в західно-європейським розумінню життя.

Єдина хіба можливість викликання війни — це виникнення її з ініціативи самого ССРСР; ця можливість так само виглядає дуже проблематичною, хоч остаточно твердити, що ця перспектива є цілком і вповні виключеною, ми не беремося з огляду на відсутність якої будь системи в тактиці комуністів і з огляду на ті елементи авантюризму, якими вона перейнята.

Мала ймовірність війни з совітами не означає, розуміється, що міжнародня ситуація для ССРСР складається сприятливо; коли проти совітів не складається загально-європейський озброєний фронт, про який стільки кричать самі большевики, то виразно вже намітився єдиний загально-європейський фронт проти III Інтернаціоналу, органічний зв'язок якого з Москвою вже нікому не треба доводити. Ці теперішні європейські настрої створюють в Європі уважне і сприятливе відношення до тих сил, які на Сході Європи провадитимуть боротьбу з другим втіленням III Інтернаціоналу — московським комуністичним урядом.

Лишаючись на ґрунті фактів, не вдаючись в пророцтва, ми можемо зробити лише ті загальні висновки, які подано вище; додержуючись обережності в нашому аналізі, не можемо ставити всі крапки над «і» і призначити речінці і терміни. Але й ті загальні висновки визначають нам з повною очевидністю ту виключно поважну ситуацію, в якій ми перебуваємо. Починається новий етап еволюції большевицької влади в ССРСР, влади тих, що ними окупована тепер Україна. Наближається час, коли ситуація на Україні і зовні поставить на порядок денний справу відбудови української державности. Наближається момент, який вимагає максимальної організованности, максимального напруження енергії всіх національних сил — як тих, що перебувають на еміграції, так і тих, що провадять національну роботу і боротьбу на самій Україні в умовах окупантського режиму.

В. Садовський.

Красний в ролі обличителя.

Якось воно так виходить, що майже кожний, хто попаде по волі чи по неволі під владу большевиків, в одну мить робиться патріотом совітського «атечества». Кожний, хто покаявся перед большевиками, мусить те своє каяття виявити на ділі, щоб компартія могла витягти з того політичний капітал. Ми ж знаємо докладно, якими засобами досягають чекісти того, що вчорашні ворожі совітам Савли обертаються в їхніх горячих adeptів — Павлів. Можемо тільки догадуватися, пам'ятаючи святу інквізицію, яка теж робила «чудеса», навертаючи еретиків огнем і залізом в «єдине стадо Христове». Перед цими засобами інквізиції здригнулося серце навіть у славного Галілео-Галілеї, який мусів відкликати своє твердження, що земля крутиться круг

сонця. Галілеї зрікся науки й пристав, про католицьке око, до тодішніх поглядів, що, мовляв, земля стоїть на трьох китах чи висить на золотім ланцюгу. Тільки через те його не спалили. Але незабаром Галілеї промовив своє знамените речення: *e pur si muove* (а все ж таки рухається).

Большевицькі інквізитори роблять з своїми жертвами обережніше. Вони друкують до відома всього світу, що такий то бувший «контр-революціонер» зрікся своєї ворожнечі до компартії, кається перед «владою робітників і селян» в своїх гріхах і т. и. А далі? Далі вони тих, які можуть ще сказати своє «*e pur si muove*», просто посилають у «земельний комітет» та й годі. Інших, які «для лакомства нещасного» та задля своєї слабодухости поробилися рабами компартії, вони лишають жити. В потрібний момент комвлада витягає таку «бувшу людину» з забуття і нацьковує, проти кого вимагають обставини. «Каяття» й дальша доля грузинських соціал-демократів, що починали повстання у 1924 р., доля Савінкова й нарешті ростріл Долгорукова — це все ілюстрації до першої категорії людей, про яких большевики писали, що вони «покаялись», але потім комуністи ж їх знищили. Здавалось би, на що нищити тих, які в своїх протисовітських планах розчарувалися? Чи не краще б їх використати, як агітаторів за совітську владу? Але мабуть не таке було «каяття» цих людей, щоб могли на них покластися комуністи. Ось генерал Слащов — кокаїніст, садист і погромщик — той дійсно покався і тепер займає високий пост у червоній армії. Покався й Юрко Тютюнник, який пише політичні брошури на користь московських большевиків та «приставляє» в кінофільмах, де неодмінно торжествують комуністичні чесноти й терплять поразку жовто-блакитні пороки. Цього Тютюнника показували, неначе якогось дикого звіра (сором невимовний!) французському журналістові Лекашеві.

Та ще далі пішов Пінхос Красний, бувший міністр УНР. Рострілювати його мабуть таки дійсно не мають потреби большевики. Вони ж його пустили на Україну на те, щоб з нього в слушний час витягти собі «маленьку користь».

І от прийшла черга на Красного. Тепер уже він мусить «приставляти» погроми.

Жалюгідна й огидна роля!

... Кільки рядків з політичної біографії Пінхоса Красного. Міністром жидівських справ УНР зробився Красний в лютому 1919 року після демісії Ревуцького. Належав він до жидівської народної партії (їдіше фолькспартай). Весь час, майже аж до свого від'їзду на совітську Україну, Красний займав пост міністра жидівських справ у правительстві УНР. Ми знаємо, що в році 1919-20 проти Красного була значна опозиція між сіоністами, які заявляли, що вони б могли з більшим правом дати свого міністра жидівських справ у правительстві УНР, бо за ними стоїть більшість жидівського народу. Про Красного сіоністи казали, що «його не знає жидівська вулиця»; що він, як особа, між жидівством не популярний. Але всякі спроби жидівських правих політиків усунути Красного зустрічали одсіч з боку жидівських соція-

лістів (Поалей-Ціон, об'єднаний бунд), та й українські соціалісти, які мали більшість в правительстві УНР в 1919 р., не були прихильні вступові в міністерство жидівських справ сіоніста, представника виразно буржуазної партії.

І треба зазначити, що з Пінхоса Красного був не поганий міністр УНР. Він у своїх промовах підчеркував не один раз, що для жидівства, якого майже половина живе на території України, не може бути байдужою доля нашої країни; що наше покоління мусить знайти способи, щоб на Україні було мирне співжиття українського й жидівського народу, а не таке «радикальне вирішення» жидівської проблеми, як це було за часів Хмельницького та в добу гайдамацьких рухів. Красний зумів притягти до роботи в своєму міністерстві різні, переважно соціалістичні, елементи. Відомо, що вже на початок літа 1919 року на території, занятій армією УНР, протижидівські виступи всяких невідповідальних злочинних елементів припинилися, і це ще більше притягло увагу жидівських мас до міністерства П. Красного. Фактично міністерство жидівських справ зробилося було міністерством матеріальної і правної допомоги жидівській людності; через нього йшли ті значні суми грошей, які асигнувало правительство УНР на поміч потерпілим. Красний разом з покійним С. В. Петлюрою підписував відозви до населення України. Красний агітував між жидівською людністю за піддержку правительства УНР. Особливої ваги набрала діяльність міністерства жидівських справ з того часу, як на Україну насунулася денікинська армія. Як очевидець, мушу ствердити, що жидівська людність, скоштувавши большевицького й денікинського режимів, відсахнулася в значній своїй частині від того й другого і з певною надією поглядала на правительство УНР.

Пригадую такий визначний факт: коли правительство УНР вступило в боротьбу з військом Денікіна, то де-хто з працівників міністерства жидівських справ цілком поважно ставив перед політичними чинниками УНР проект організації постачання української армії силами цього міністерства. Зазначалося, що власниками річей, так потрібних у той час нашій армії (одіж, взуття), були переважно жиди, отже успіх мобілізації цього майна залежав в значній мірі від того, хто ту мобілізацію виконуватиме.

Наскільки рахувалися в правительстві УНР з думкою міністра Красного, видно з таких випадково відомих мені фактів. У відозві правительства УНР з 24 вересня 1919 року та в відомій Любарській відозві з 2 грудня 1919 року слова «український народ» в деяких місцях змінено на «народ України», по пропозиції Красного, який казав, що треба звертатися цим способом і до меншостей. Красний був присутній в Любарі в той трагічний момент, коли правительство УНР опинилося в трикутнику між Денікином, большевиками і поляками.

Значно пізніше, перебуваючи за кордоном у Польщі, П. Красний звертався до однієї української інституції в Чехословаччині з проханням, щоб йому дали допомогу на упорядкування архиву в міністерстві

жидівських справ і зазначав, що цей архив має велике значіння для правдивого освітлення україно-жидівських відносин в час революції й війни на території України. Але Красний грошей не дістав, бо то установа, до якої він звертався, їх не мала. Красний бідував на еміграції, як і всі члени правительства УНР, і нарешті опинився за Збручем. Він «покаявся». Не було чути про нього, аж ось, мав той Пилип з конопель, виринула знайома постать, але говорить і пише незнайомі й дивовижні речі.

В Київській «Прол. Пр.» (ч. 95-98) вміщено статтю, підписану П. Красним, під назвою «Правда про погроми». Далі Красний виступив і в одній з закордонних большевицьких рептилій. В своїй «правді» Красний болотом, наклепом і брехнею обкидає Покійного Головного Отамана С. Петлюру, його заступника А. Ливицького, українське військо, уряд. А що тоді більшість правительства складали соціал-демократи, то звісно накидається і на них. Це вже давня звичка большевиків приписувати соціал-демократам все, що зроблено було на Україні на шкоду т. зв. совітській владі. «C'est la faute de Voltaire» (це Вольтерова вина), кажуть в таких випадках французи. Ще в 1921 році на процесі членів Центр. Комітету Укр. есерів (Голубовича, Петренка, Лизанівського, Часника і др.) їхній оборонець комуніст Шубін вигоражував есерів тим, що, мовляв, есдеки настренчували їх на всякі злі діла, а есери самі по собі нічого злого не хотіли робити большевицькій владі. Шубін казав:

«Оцінюючи дальшу діяльність у.с.р., не забуваймо, що не вони, а як раз с.-д. грали керуючу роль в петлюрівських правительствах... Коли вже був есерівський кабінет Голубовича, то представник партії с.р. майже спав, а рішав усі справи Ткаченко (у.с.д.)... А потім в повстанському русі проти радянської влади хто грав керуючу, організуючу роль, хто підбивав с.-рив на шлях повстання? Знову ж есдеки (Дело членов В.К.У.П.С.Р. Харьків 1921 р. с. 418).

Слідуючи за цим трафаретом пише й Красний. Хто робив погроми, хто за них відповідає? Звісно ж — есдеки: Безпалко, Матюшенко, Мазепа, Чехівський і інші. Це ж вони різали в кварталах бідноти жидівський пролетаріят у Проскуріві.

Красний звертається до совісті лідерів соціалістичного інтернаціоналу — до Каутського, Вандервельде, Бауера та Блюма, яким докоряє, що вони засідають на своїх конгресах разом з «бандою розбішак» — (так Красний уживає укр. есдеків). Словом проти есдеків Красний виставляє цілий арсенал зброї. Але вся ця зброя б'є найбільше самого обвинителя.

Добре, нехай есдеки дійсно погромщики, і допустімо, що Мазепа, Матюшенко, Безпалко й інші таки справді «бродили в жидівській крові». Але де ж був тоді Красний? Що він робив тоді на Україні? А він був міністром і разом з «бандою розбішак» урядував і закликав жидівське населення піддержувати погромницьку владу. Чи не дивна логика й «патріотизм» П. Красного? Виходить, що поіменовані особи есдеки-міністри «різали жидів» і одночасово ухвалювали мільйонові кредити на допомогу погромленим!? З якою ж фізіономією виступає

перед публікою П. Красний? Ще недавно він кілька років був міністром в «погромницькому правительстві», а сьогодні вже відрікається від свого минулого й співає «осанну» комуністам. Коли допустити, що правительство УНР робило погроми, то в першу чергу обличає себе П. Красний. «З кого смієтеся? З себе смієтесь!» Такого самоопльовування ще не бачила людська історія...

Одно з двох: або Красний щиро грацював, будши членом правительства УНР, і тепер його іменем пишуть і підписують чекісти, а він не сміє проти цього протестувати через безхарактерність і слабодухість; або ж Красний П. був вже з 1919 року большевицьким шніоном і тільки ждав слушного часу, щоб показати своє справжнє обличчя.

Чи так чи инакше обличчя Красного виглядає зовсім непривабно. Нехай би його большевики привезли на процес у Париж, щоб увесь світ побачив такого красуна...

І мимоволі при таких фактах питаєш себе: невже так може спідліти людина? На це відповідає наш Гоголь: «все може статися з людиною». Так... усе. Ось зовсім недавно російський соціал-демократ, келишний член державної думи, Кузнецов, заявив у совітській пресі, що він не належить до с.-д. партії бо, мовляв, меншевицька партія запродала себе англійським та ще якимсь иншим імперіялістам. Талановитий журналіст Д. Заславський, який писав також в українській пресі, тепер виступає в ролі обличителя «імперіялістів» в московських «Известиях». Відомий рос. с.-д. Горев виступає в німецькій комуністичній пресі з заявами, що в добу жовтневої революції він боровся з большевиками лише тому, що просто був дурнем (Dummkopf). Цю драбину людського занепаду можна б продовжувати, але мабуть годі. «Ко всему подлець-человѣкъ привыкаетъ», — писав колись Достоевський.

Ці покаянні заяви лише обличають саму большевицьку владу, яка потрібує рабів, безвольних манекенів, а не громадян. Брежня — це найзручніша зброя в руках компартії. Але... «брежнею весь світ пройдеши, та назад не повернешся».

Мабуть таки справді бракує комуністам зброї, коли вони беруться за таке небезпечне знаряддя, як «свідчення» Красного, бывшего міністра УНР. Бо при всіх обставинах Красний найбільше свідчитиме проти себе й проти своїх теперешніх покровителів — большевиків.

«Перед паном Хведором

Ходить жид ходором...»

З цієї метаморфози Красного, який «в турка перевернувся» й оповідає жакливі речі про вчорашніх спільників у боротьбі, можна б було сміятись або з презирством мовчки зарахувати в список зрадників ще одну знайому фігуру. Але на тім власне й хоче грати большевицька влада, пускаючи в роботу Красного, що вона знає характер світової преси. Коли серйозному журналістові скажуть, що такий собі Кузнецов відхрещується від меншевиків, бо «вони продалися імперіялістам», то він лише посміється. Але коли скажуть, що Красний обвинувачує укр. соціалістів у погромах, то знайдуться такі, що цьому щиро повірять. Щось ірраціональне лежить у цій легковірності світової преси, особливо жидівської (та й не жидівська в значній мірі на-

ходить під впливом жидів-журналістів). Іноді запитуєш себе, — чи не «голос крові» чується тут? Чи не лежать в основі цієї легковірності, що до українського народу, який ніби «удавсь на зле все проворний», тяжкі спомини про трагічні переживання жидів на Україні ще за часів Хмельницького? Знайшовся ж між сучасниками нашими кидівський історик Дубнов, який приписує українцям «історичну місію» — нищити жидів. (Див. Чириковер. Антисемітизм и погромы на Украине).

З тяжким чуттям дописую цю статтю. Ніби в землю шибеника заколюю. Але одна світла точка з'являється перед очима, коли роздумуєш про будучність нашої визвольної боротьби та коли поставиш перед тим великим рухом, що йде на Україні, нікчемні фігурки ренегатів, як Голубович, Остапенко, Красний, які тільки і знайшли в собі «відваги» сміливо плюнути на власне обличчя. Дійсно, той рух мабуть дуже дошкуляє окупантам України, що вони поряд з оружною силою ще «припрягають подлеца» до своєї тріумфальної колісниці.

Про «політичних мерців», до яких у статті Красного зараховано всіх емігрантів-самостійників, не пишуть таких довгих статей, про мерців забувають. Прийде час, що ми знову будемо на Україні й розвіються як дим підлі брехні всяких Красних, Остапенків та інших, які щоб зберегти своє непотрібне життя, плазують перед насильниками й гнобителями українського народу.

М. М.

Церковна справа на Волині.

В минулому році ми вже писали де-що про стан церковної справи на Волині, але й зараз з нагоди щойно відбутого з'їзду не зашкодить ще порушити цю справу. Як відомо, досі там, де населення дуже рішуче й уперто домагалось українізації служби Божої, там, хоча й з перешкодами, але все ж можна було це досягнути. З того ж моменту, як з ініціативи п. Серебряннікова було утворено в межах Польщі «Русское Народное Об'єднання», яке почало впливати на митрополита через двох ренегатів-прибічників (галицького москвофіла Борецького та Громницького), митрополія рішуче стала на шлях боротьби з українізацією церкви. Їх акція викликала протиакцію з боку українців. Потреба упорядкувати українське церковне життя змусила одного з найбільш енергійних діячів на церковному полі д-ра А. Річинського з Володимира виступити з ініціативою — скликати церковний з'їзд. Звичайно, що не хотючи відразу загострювати стосунків, звернувся д-р Річинський до митрополита, просячи благословенства, й до міністерства ісповідань, просячи дозволу. Дозвіл одержав, а в благословенстві митрополія відмовила. Тоді утворили організаційний комітет по скликанню з'їзду, який звернувся до митрополії з тим же проханням, але синод, розглянувши прохання, заборонив духовенству брати участь у з'їзді й видав відозву до населення в цій справі;

пізніше ще раз зверталися послы, але й їм відмовлено. Тоді організаційний комітет почав готуватися до з'їзду, а духовна влада розіслала наказа пан-отцям вжити всіх засобів, щоб населення не брало участі в ньому.

Розпочалася з російського боку шалена агітація: отці духовні поширювали з амвонів різні брехні, роблячи прихильників української служби й уніятами, й большевиками, й навіть просто єретиками й ворожими церкві. Це все однак не мало б впливу, коли б... не та ситуація, яка витворилася на Крем'янецьчині й треба думати ще в багатьох повітах.

Українська інтелігенція не взяла активної участі в праці організаційних повітових комітетів, і тому напр. в Крем'янецькому повітов. комітеті не було ні одного інтелігента з патентованих діячів.

Кільки душ молоді та місцевих старших міщан силали з себе організаційний повітовий комітет і без жадних грошових засобів приступили до праці. Організаційний Комітет у Луцьку видав лише коротеньку відозву до населення та надрукував бланкети-уповноваження для делегатів і «заяви» з домаганням введення служби Божої українською мовою.

В Крем'янецькому повіті на ровері лише один молодий хлопець встиг був об'їхати певну кількість сел (ледве може шосту частину) і більше нічого «з центру» не було зроблено. Люде з сел, прочитавши в газетах заклики Організаційного Комітету в Луцьку, самотужки інформували своїх односельчан, пояснювали, як уміли, тай ще з невеличкими знаннями в цій справі часто мусіли виступати проти «отця духовного».

Старше покоління ставилося здебільшого не дуже прихильно до українізації, на що впливав головно авторитет пан-отця й ті брехні, які він поширював, несвідомість і лише почасти звичка. Серед молоді звичайно найбільшою популярністю користувався «внесок», розісланий українським еміграційним комітетом у Хшанові з домаганням повної автокефалії української церкви.

Правда, що цей внесок був мало кому відомий, бо організаційний комітет на рішуче домагання воеводи Волинського мусів ще до з'їзду задекларувати своє вороже відношення до нього.

Однак все ж з одної Крем'янецьчини вступило цих «внесків» більше чим півтора десятки з великою кількістю підписів.

Наслідки «саботажу» з боку інтелігенції (одним перешкождали стосунки з консисторією, другим боязнь втратити популярність, третім — правовірність соціалістична, четвертим — особисті причини і т. д.) були ті, що напр. Крем'янецьчина, яка має більше двохсот сел — дала лише 25 делегатів на з'їзд, Луцьк — 110, Рівне — 69, Дубно — 97, Здолбунів — 21, Костополь — 27, Ковель — 61, Володимир — 38, Горохів — 11, Сарни — 6. Камінь-Коширський — 8, Бересте — 2, Дорогочин — 1, Кобрин — 1, Холмщина — 4. Крім того присутніми було 8 послів і сенатор та 22 представники ріжних інституцій, а також 38 почесних гостей — разом 550 душ.

Коли б інтелігенція поставилася до цього уважно, — то могло б бути кілька тисяч.

З'їзд відкрив А. Річинський, виголосивши два найбільше докладно обгрунтованих і змістовних доклади: 1) «Сучасний стан церковно-релігійного життя укр. народу під Польщею» і 2) «Справа каноничного внутрішнього устрою церкви». Посол Підгірський виступив з пропозицією (близько ю до Хшановської) порвати з московською ієрархією, проголосити автокефалію й запросити єпископів Автокефальної Української Церкви, щоб приїхали й висвятили єпископів для західніх земель. Ця нарешті (після «відкритого листа» до Діонісія з приводу нов. стилю) знайдена правильна лінія церковної політики викликала живе співчуття в с і х членів з'їзду. Але з догляду на непідготованість волинського населення до такого кроку й впливаючу з нього необхідність спробувати досягнути здійснення головніших потреб, не розриваючи з митрополією, пройшла інша постанова.

Засідання з'їзду тяглося два дні, на протязі котрих було освітлено всебічно усі недомогання православної церкви у Польщі, численні зловживання духовної влади, розглянено й прийнято проекта статуту православної церкви у Польщі, обрано Комітет, якому доручено подбати про переведення постанов з'їзду в життя та про скликання в разі потреби нового з'їзду.

Настрої з'їзду були настільки радикальні, оскільки «в'їлися в печінки», як висловився один з делегатів, «одягнені в ризи агенти Р.Н.С.», що, прийнявши під натиском холодного розуму умірковані постанови, все ж з'їзд на закінчення прокричав «ганьбу» митрополитові та синодкові за всю їхню «працю» над знищенням православної церкви у Польщі.

І. М.

Світлій пам'яті Д. М. Щербаківського

... «6-го червня, над вечір кинувся в Дніпро Данило Щербаківський. Три дні марно шукали його тіла, й лише 10-го червня знайшли біля залізничного мосту. Вигляд тяжкий, але ж губи в нього міцно зтиснуті, як це було раз-у-раз і за життя. Завтра поховаємо його в Лаврі, серед двору у садочку, що посередині праворуч, ближче до Музею (проти дзвіниці). Сьогодні він там лежить».

«Справу передано прокуророві, і — очевидячки — його смерть зробить те, чого він не міг добитися за життя: розкриє неправду... Але... але, хіба від цього легше? Хіба життя Данила Михайловича не дорожче за якогось там паршивця?»...

«6-VI не стало любимого й дорогого Данила Михайловича. В листі, що залишив, називає він своїми убивцями Винницького та Онищука»..

...«Гадаю, що передсмертний лист, котрого залишив Д. М. Щербаківський, не може не мати й ширшого громадського інтересу. Ось що написав він — в-останнє:

«Я втомився. Залишити Музей, якому віддав кращі роки свого життя — не маю сили. Боротись з кваліфікованою підлістю Онищука та Винницького не вмію. Терпіти постійні провокаційні візити Винницького далі вже не можу. Від ревізії музею комісією Укрнауки нічого доброго не жду — отже вона й досі не починається. Досвідчені інтригани Музею нашого зуміють обробити ревізійну комісію так само, як обробили громадську опінію в справі виходу Онищука з Академії, або обробили Семка в нашій справі. Семко не хотів нас навіть вислухати: а він же входить до ревізійної комісії Укрнауки. Отже результат ясний: ще більше обплюють, зганьблять, з білого зроблять чорне, а з чесного чоловіка — подлеца. Цього пережити я не можу...»

...«До цього листа небіжчика ще варто додати постанову Укрнауки про призначення ревізії. Останню призначено з наказом не торкатись особистих взаємин службовців, тоб то заборонено саме те, чого допоминались і замучений, і інші, саме те, в чому полягало єство справи, що гнітило не тільки службовців Музею, але й всіх тих, хто знав ближче музейну справу. І такий наказ виходить не від когось чужого, а від Укрнауки, з Харькова!.. Отак у нас наші ж сватки покривають злодіїв та негідників. От в таких умовах досі тут доводиться працювати!.. Дійсно, далі — одна дорога в Дніпро!...»

«... Всі порядні люде схвильовані трагічною смертю Д. М.. А тим часом його вбивці — Винницькі та Онищуки ходять «гоголем». Радіють, що позбавились незручного елемента»...

Так пишуть з України приватні кореспонденти з приводу смерти Данила Михайловича.

А ось фрагмент з української преси («Прол. Правда»):

... « В особі Щербаківського ми втратили найавторитетнішого знавця українського мистецтва, побуту, етнології, знавця мови, старої української літератури, музики, театру. Ми втратили того, хто кінно, пішо, поїздом і пароплавом обійшов і об'їхав всі закутки, всі міста, містечка і села України, по всіх її просторах виучуючи пам'ятки й минулого. Того, хто горів палкою любов'ю, енергією до праці та відданістю музейній справі.»...

... Щербаківський був реорганізатором і душею Всеукраїнського Археологічного Комітету. Ніхто більше, як він, не піклувався так справами охорони пам'яток культури минулого. На нім одним лежала вся праця катедри мистецтвознавства. Він був організатором та ініціатором багатьох наукових видань, виставок, установ, товариств, експедицій музейних, археологічних та мистецьких. Це був популярний громадський діяч... «Його слово, його переконання було тверде, непохитне: здавалося, що це говорить сама совість»... Праця покійного «була подвижництвом»...

І далі, й далі, й далі стаття впливає свої запізнені жалі такими ж загальниками, ніде не торкаючись і натяком тих причин, котрі мусили привести до того, що «Дуб зломився».

Але ж кожен знає, що дуб не ламається в лісі. Дуб ламається, коли він стоїть одиноко десь при битій дорозі чи на шпильі посеред

бур'яну. І, коли зірветься вихор та падає злива, — то бур'ян стелеться по болотній землі, а дуб мусить зламатись. А, як промине хуртовина-то, всі бур'янища знову пиховито підводять вгору свої, вимазані в багно голови, певні, що болото отсохне й обнесеться вітром, а зломаний дуб принаймні не буде накидати на них тіні...

Так було, і так буде там, де нема для негнучких товариства їм подібних. Бо ж той, хто не гнеться й не плазує поміж цими плазунами, той мусить зламатись і від прудкого вихорю. А на Україні сьогодні, як знаємо всі, мало подібних на дуби. Навіть і в тім середовищі, що має пишну назву «Укрнауки».

А тому й тій «науці», власне кажучи, цілком байдуже, що Д. Щербаківський був «найавторитетніший знавець укр. мистецтва, побуту» і т. д., дарма їй, «він горів палкою любов'ю», що «був подвижником в особистім житті та відмовляв собі в усім найпотрібнішим» для тієї самої української науки. А що «його слово й переконання» видавалося «самою совістю» — це було навіть незносно в стороні, де взагалі нема й не може бути переконань і чесного слова, а «совість» — контрреволюційний забобон.

Натурально, що бур'янища не підтримали й не хотіли підтримувати дуба, який кидав на них тінь заінтересованости в рідній науці, що так не до вподоби теперішньому панові наших «шатких» учених плазунів. Натурально, що, шкрябаючи собі борода, вони навіть — здивуються, що людина визнала за єдиний вихід вкоротити собі віку, як жити в тім болоті, котре інші представники славнозвісної модерної укрнауки визнають найбільш сприятливим для вільного її розвитку. Натурально, що ширі «товариші по праці» покійного констатують в пресі тільки факт його трагічної смерти, не заїкаючись про те, що саме до того спричинилось. Бо ж в тій самій «Пролетарській Правді» можемо прочитати таке: «А що пролетарська класа Радянських Республік вільна не тільки політично, але вільна й від ріжних забобонів та лицемірства, то й її преса — найвільніша в світі.»

Нам зрозуміло, що Данило Щербаківський тієї «волі» пережити не міг, бо сам він був насамперед людиною великої волі й дивовижної засадничости та упертости. Досить згадати, що, сидячи ще на гімназіяльній лавці, він завзявся перечитати все, що було в московській та українській мовах по всесвітній історії, й перечитав с о т к и т о м і в. А, перечитуючи, виписував хронологічні дати, яких назбирав поверх 21.000. Мабуть сьогоднішні велемудрі рабфаківці не можуть пишатись такою завзятістю. Але Данило Щербаківський, так почавши в дитячих літах свою наукову дорогу, й до смерти не збачив з неї. Він не йшов, а біг по ній, дійсно, — «й пішо, а кінно, й пароплавом, й потягом», — як тільки було можна, — щоб знайти все те, потрібне для пробудження, возвеличення, самоусвідомлення й відродження своєї України, яку він, справді, знав ліпше за когось иншого.

Але теперішній Україні, що про неї небезпідставно говорять обурені поети:

— Ти, неплодна стара роспусто,
Лоно твоє — базар!»...

такій Україні, загідженій і спотвореній жидо-кацапськими «растлітелями», сьогодні не потрібні люде, котріх можна звати «дубами». Для окупантів — вони страхіття; для їхніх прихвостнів-плазунів — вони живий докір. Для перших — це будівничі й реставратори того, що вони за всяку ціну намагаються знищити; для других — жива образа, що підкреслює їхню нікчемність і підлу «шатость»...

Та знаємо ми, що недовго їм «ходить оголяями». «Сотка поляже, тисячі натомість стануть до борні». Дуб зламався ще зламається чи й зламалось їх чимало. Алеж від кожного дуба лишаються жолуді. І жадні отари гадаринські не зжеруть всіх жолудів, з них виростуть нові дуби, що підтримають один одного й заглушать сьогочасні українські бур'янища!...

В цій непохитній вірі спокійно зносимо нову велику втрату.

І. К-к.

Н а ч е р з і.

Московська большевистія вже досить остогидла Європі своєю агітацією, шахрайством, крадіжкою документів, шпигунством, підкупамі, нахабним нав'язуванням своїх диких ідей.

Позавчора їх трусилі в Лондоні, вчора вигнали з Греції, сьогодні накрилі у Франції і Австрії, завтра може вишлють з Німеччини і Італії.

У всякім разі ясно, що Європа напередодні вичерпання терпіння і не за горами той час, коли всю цю братію під конвоем відправлятимуть з чемоданчиками на кордони сумежних держав, а там потроху і далі аж до СССР.

Ця неминуча операція безумовно має дуже добре вплинути і на ту політичну еміграцію, яка заграє з большевиками. Частина її, що заразилася «возвращенством», розділить долю большевиків, а та, яка хиталася, не знаючи, куди їй похилитися, зможе ясно і твердо вибрати, чи їй іти з московським большевизмом чи з еміграцією, яка різко відкидає московський імперіалізм і комуністичну доктрину.

Але тут треба сказати, що в доповнення до того очищення, яке будуть робити, як ясно видно, європейські уряди, і українська еміграція мусить де-що зробити, а саме різко і всюди відділити від себе увесь хисткий елемент, відкинути його геть од себе, щоб він не розкладав здорової частини української, особливо робітничої, еміграції.

Одним з серйозних способів самоочищення, очевидно, може бути, як напр. у Франції, перереєстрація всіх членів Укр. Емігр. Організацій, яка дасть той результат, що ясно буде видно, які організації, і які члени міцно тримаються, а які ні, а крім того заборона приймати в організації нових членів без дуже серйозної рекомендації.

дації. Це зовсім зрозуміло, бо в той час, як вся большевицька банда з данної країни муситиме забіратися геть, вона буде шукати всіх способів розбігатися, десь притаїтися і якимсь переждати, щоб знов почати нишком свою провокаційну роботу. Щоб це попередити, необхідно пильно і всюди мати на оці всіх тих, які так чи инакше мають зносини з большевиками, і ні в якому разі не приймати їх до організації української національно-політичної еміграції. Це мусить бути проведено всюди з непохитною твердістю, бо всяке хитання, невиразність, поблажливність в цьому випадкові шкідливі ідейно і небезпечні. Організована еміграція бере на себе відповідальність перед державою, де вона живе, за своїх членів і тому не повинна допускати в свій гурт непевні елементи, що за них вона не може відповідати.

Демаркаційна лінія мусить бути різко проведена у всіх відношеннях, бо це особливо важно в смислі ідеологічному. Тільки та ідея, яка різко відмежовується від інших, лише вона несе в собі велику динамічну силу. Історія релігійних рухів і політичних ідей — це підтверджує як найкраще. З початку мусить бути концентрація сили, а потім її вибух: не забуваймо цього. Не забуваймо, що сучасність є збирання наших сил для їх вибуху в належний мент. Тепер нам треба релігійної концентрації духу, ідеї і військової, залізної дисципліни волі. Оце те, що потрібно для перемоги, Цим і тільки цим мусить керуватися укр. еміграція і цілий укр. національний рух, поки велика справа реалізації і консолідації держави ще в перспективі.

І. Заташанесь кий.

Цікаве признание.

Із всіх політичних концепцій та «орієнтацій», що ними наші хуторяне забивали собі і народові баки, найнебезпечнішою була орієнтація на т. зв. руських дем.-республіканців.

Бо тоді, як:

Російські комуністи створили найпідлішу і найбільш злобну із пародій — Совітську Україну, — то вкінці крім горстків відкритих зрадників наддніпрянців і стада сліпих галичан, їх доволі скоро розкусили. І чим пахне совітський союз для України — це вже ясно кожному — це повільне охудоблення всієї нашої раси. —

Друга орієнтація права: п. В. Шульгин каже одверто, — чому б не Україна? і беручи примір з Німеччини: все одно всякі Баварії, Саксонії, Діссельбурги та дорфи в кінці таки створили одну Німеччину, нав'язує це до «матушки Расії»: треба тільки піддержувати «єдноту руського духа», а об'єднання прийде...

Руські с.р. і с.д.: федерація народів сходу. Ви розумієте, — руське Баку, руський Крим. Чорне море і... «мать гарадов русских» — це ж ясне продовження «русскости».

Але руські респ. дем. — ці так думали та мислили: На віщо відразу все ясно говорити... Ми поставимо принцип — «федерація», а що в цій федерації за зміст, про це «всесірно-ізнестніе учоніе» ані разу не пробалакались. Але для де-кого з наших мореплавлців це був серед розбурханого моря маяк, на який єдиний можна б орієнтуватися.

Що гірше:

Оцей маяк весь час рекомендував себе європейцем. У всіх газетних статтях, зборах, лекціях, вічах ця тенденція проводилася навіть доволі послідовно.

Що ж хуторяне? Слава Богу. Так от тобі на!

На останніх публічних зборах (диви «Посл. Нов.») «всесірно ізнестний учоний руській європеец» дем. респ. П. Мілюков «под гром аплодісментов» заявляє:

«В случае англо-советскаво канфлікта наш вибор будет іной, чем грузин, петлюровцев і наших політїческіх протївнїков справа. Наші патріотїческія чувства, повідімому, совпадут с чувством патріотїзма, которое іспїтївается в рядах частї комсомола і комунїстов».

Ну, от і картинка!

«Всесірно ізнестний учоний» демократ і європеець цілує в братерських обіймах скрївавленого культуртрегера із сходу.

Що, добре? Принаймні, виразно...

В. Соковчук.

З міжнароднього життя.

— Англо-Совїтський канфлікт. — ІV Інтернаціонал. — На Балканах. — Селяне і фашизм.

Вїгнаний з Лондону тов. Розенгольц, а за ним і вся червона московська дипломатія, втішали себе надїєю, що перерва англо-большевицьких дипломатїчних зносин буде тривати рівно стїльки часу, скїльки протримається у владї консервативний канїнет Балдвіна; що всяка инша влада, яка прїйде йому на змїну, відновить нормальні дипломатїчні зносини з комунїстичною Москвою.

Останні факти, однак, нищать до шенту большевицькі мрії. Замість нахилу до змїни опозїційна англїйська опінія виявляє нахил перетворити тенденцію консервативної політики що-до ССРСР у тверду традицію, обов'язкову для всіх англїйців без розділу партій. Знаменним в цьому напрямі являється виступ одного з видатніших лїдерів англїйського лібералїзму лорда Грея, що був міністром закордонних справ на початках великої вїйни.

Лорд Грей, як і більшість англїйських лібералів, був протївником розриву дипломатїчних зносин з ССРСР. Але тепер, коли вже той розрив стався, коли большевики безсудними вбивствами закладників виявили своє істотне лице, ліберальний лїдер, фаховець у справах закордонних, різко встає протї можливостї поневолення зносин з совїтами. Він вважає, що знову припустити большевицького прїдставника до Лондону можливо було б лише тоді, коли московські комунїсти наочно і реально доведуть, що вони широ та остаточно припинили свою політику світової революції, себ-то одмовились од самих себе і перестали бути тим,

чим вони є. Відновляти офіційні зносини з більшовиками раніше цього часу було б зайвим і шкідливим, бо таке відновлення неминуче потягло б за собою тяжкі розчарування та нові ускладнення.

Лідери Labour Party поки що не висловились про те, як вони поставляться до ССРСР, коли б прийшли до влади. Але замість них в голос заговорила незалежна робітничка партія, що програмою своєю наближається до комуністів, та сама, яку свого часу утворив Мак-Дональд та яка двабри-місяці тому різко блямувала свого основоположника за його начебто буржуазні політичні тенденції. Незалежні англійські соціалісти устами своїх вождів гостро протестували проти московської політики вбивств, вказуючи на те, що ці вбивства зробили для них неможливим в якійсь спосіб боротись проти антисовітської політики консервативної британської влади.

Марно тов. Риков горяче виправдувався тим, що вбивства Москві потрібні, як необхідна оборона існування єдиної в світі пролетарської держави. Англійські робітники йому не повірили, а вожді професійних англійських організацій перервали так успішно розпочаті було з більшовиками пересправи що-до спільної чинності. Не допомогла і лайка «професіонала» тов. Томського: англійські Trade-Unions'и воліють ліпше стати в його очах «зрадниками» та «буржуазними прихвостнями», ніж опинитися в одних шерегах з московськими катями. А то тим більше, що совіто-фільський напрям лідерів Trade-Unions'ів призвів уже до того, що по останніх підрахунках ці робітничі об'єднання на протязі одного року втратили біля півтора мільйони своїх членів.

Робітничі кола, так би мовити, скісно підтримують антисовітську політику британського уряду. Активну підтримку дає їй буржуазія, яка не зважає на більшовицькі загрози чи лайки. Найбільше видатну допомогу в цьому напрямі дали англійські банки. Як відомо, Лондон являється ще й зараз найбільшим, а властиво — єдиним грошевим ринком для Європи, а навіть і для цілого світу, бо ж американські долари, будь що будь, ідуть до Європи головним чином через Лондон. Анулювання англо-совітського уговору закрило більшовикам європейські кредити. Єдиними країнами, що мають ще охоту кредитувати Москву, зостаються — Німеччина та Австрія. Але банки цих країн не достатньо сильні, щоб самим переводити ці небезпечні операції. Тому вони звернулись офіційно до банків англійських з проханням приймати до обрахунку совітські векселі. У цілій Англії не знайшлось ані одного банка, що поласився би на запропоновані операції. — Ворогам батьківщини грошей не дають, — було їх відповіддю.

Таким чином зачинено кредити, обмежено їх торговельний оборот, фінансові перспективи зведено на манівці. Не дивно тому, що червона Москва знову вхопилась старої зброї: загрозливих промов, войовничих гасел і т. д.

На адресу Англії палахають зараз у Москві блискавки, гудять громи, поки що звичайно словесні. В «ударному порядку» виступив проти британського уряду сам голова московських комісарів. Він виголосив «тиждень оборони» з 10 до 17 липня, на протязі якого всі робітники мають навчитися вправам з рушницями та отруйними газами, аби забезпечити існування ССРСР та досягти триумфу соціалізму. Бо, на його думку, англо-совітський конфлікт — це передвістник неминучої війни, в якій звичайно буде зруйновано та знищено Британську імперію. А тому треба озброюватися та озброюватися, готуючися до близького англійського нападу.

Європейська преса дуже неуважно поставилась до цього «тижня оборони» та до воєнних більшовицьких закликів. — Не слід серйозно приймати до уваги ці московські буфонати, — пише, наприклад, з цього приводу «Le Journal». Ці промови нагадують газеті войовничі виступи Вільгельма II перед війною. Але єсть і різниця між Вільгельмом та більшовиками. За Вільгельмом та його промовами стояла мілітарна партія і

велетенська військова та інша організація. За більшовицькими виступами нема нічого, крім абсолютної неможливості вести яку будь війну.

Такий присуд совітським закликає дає французська газета. Майже літерально те саме повторюють середньо-європейські органи. Англійська преса наводить заклики, але не вважає навіть потрібним давати до них які будь коментарії. А тов. Чичерин на запитання англійського інтерв'юера сумно відповідає: — Не бачу я шляху, де ми могли б зійтись з Англією...

***

Японська преса повідомляє, що японські та китайські соціалісти цілком реально розважають зараз над планом утворення нової організації під назвою четвертого інтернаціоналу.

Подвійні мотиви спричинились до такого плану азіатських соціалістів. По-перше те, що під назвою III Інтернаціоналу в Ханькоу запанували ріжнотипні елементи, які перевернули до гори ногами спокійне життя працюючого населення центрального Китаю. З цим явищем IV інтернаціонал має боротись, ставши в позицію противника III інтернаціоналу, що в такий огидний спосіб виявив себе в Китаю.

Другим мотивом до утворення нової організації являється той факт, що ні I, ні II інтернаціонали не виявили жадної активної чинності на Далекому Сході; більше того, обидва вони повстали на заході, і в час їх організації не звернуто було найменшої уваги на інтереси азіатських народів.

До IV інтернаціоналу, крім японських та китайських соціалістів, мають увійти ще соціалісти індійські, малайські, перські то-що. Про участь європейських соціалістів ініціатори нового інтернаціоналу не згадують.

Японська преса вважає можливим пророчити успіх згаданих новій організації.

***

Конфлікт між Югославією та Албанією залагоджено. Сталось це в такий спосіб. Французський посол у Тирані, якому було доручено боронити югославянські інтереси, одвідав албанського міністра закордонних справ, взяв у нього югославянську образливу для Албанії ноту, а замість неї передав ноту, що вже не мала тих виразів, якими були ображені албанці. Албанія в відповідь на це звільнила з під арешту югославянського драгомана Джурашковича, повідомивши про це нотою югославянський Уряд за посередництвом французького посла.

Інцидент таким чином скінчено, і албансько-югославянські дипломатичні відносини буде знову відновлено. У північно-східній частині Балканського півострову настав спокій. Як на довго? На таке запитання один із югославянських політиків меланхолічно одповів: — Поки не повстане новий черговий інцидент!

***

Англійські газети повідомляють, що по італійських селах неспокійно. Недалеко від Риму вибухли криваві сутички між поліцією та селянами. Убито урядового комісара, ранено багато поліційних агентів, постраждали також і селяне. Розрухи повстали на ґрунті занадто високого оподаткування населення.

Розрухи задушено твердою рукою, але одночасно національна рада фашистської сільсько-господарської федерації поставила урядові цілий щерег вимог економічно-фінансового порядку; а саме: зменшення оподаткування, поліпшення тарифної політики що-до сільсько-господарських продуктів, фінансова допомога хліборобам і т. и.

«Не все гаразд у царстві» Мусоліні, — принаймні не все так добре, як воно на зовні здається.

Observer.

«Велике будівництво.»

(не фельетон)

Подаємо без змін з «Прол. Правди» ч. 145 статтю «Холості години» (будування кінофабрики). Ця фотографія з життя дає справжній малюнок «великого будівництва» совітського у всьому, як воно виглядає не на словах, а на ділі.

ХОЛОСТІ ГОДИНИ.

(Будування кінофабрики).

Втретє перегукались заводські гудки, даючи знати робітникам, що вже час починати роботу. Пачками виходячи з їдальні, розходились по 40 десятинному підвіррі будівлі робітники на свої місця.

Коло їдальні — натовп чорноробів. Вони оточили табельника, що розставляв їх на роботу. Зо всіх боків чути вигуки: «Дукаєв, мені куди?» Табельник розгублено оглядав натовп, вибірав по кілька душ і посилав їх у різні сторони будівлі. Поступово натовп чорноробів зменшувався. Залишилось кілька душ. Табельник глянув їх і розкричався: «який чорт вас посилає сюди, куди я вас діну!» І з розпачем махнувши рукою посилає і цей гурток чорноробів у 5-6 душ настилати містка для проїзду підвод, де вже ворухиться кілька робітників.

— Та там уже й так зайві є, пробував сперечатися один.

— Иди, куди кажуть. І там, замість 7-8, уже працює 15, перешкоджаючи один-одному.

*
* *

Лаючись на всі заставки, згадуючи й бога, й матір, ламає змуровану стіну в 8.000 цеглин гурток мулярів.

— Що робиш? — питає тесля, — проходячи повз них, у старого муляра, що ламає стіну.

— Ламаю, не бачиш, чи що? — сердито сказав бородатий. Гнали, гнали стіну — нічого, а як вигнали у 8.000 цеглин, прийшов техдогляд і каже: «неправильно, треба ламати», бурмотав бородатий муляр.

— А де-ж він раніше був, техдогляд?

Бородач і рукою махнув. — Робиш, робиш, а там приходять десятники і каже: «треба ламати». Тут за планом треба дірку для дверей, а ви стіну вигнали.

І нічого не поробиш, доводиться ламати.

*
* *

Секретар робочкому, з серйозним видом, з блокнотом в руках обходить роботи.

— Хлопці, кидай роботу. Збирайтеся на хвилин дві сюди, обіратимемо делегатів.

— А після роботи цього не можна зробити? — забурмотіли мулярі.

— Та вас ніяк не збереш тоді.

— Ну, хлопці, призначайте кандидатів.

І почали вигукувати прізвиська. «Годі, нам двох треба, а тут аж 7. Давайте вибирати», крикнув секретар.

Кожен раз, коли називали чие небудь прізвисьце, піднімали кілька рук угору. Тимоха й Андрій — профделегати. «Треба, щоб могорича поставили», поплескуючи по плечу обраних, сміялися мулярі.

— Ну, а що їм робить треба? — питали в секретаря мулярі. Куди йти?

Секретар відповідав... А стрілка годинника поволі підходила до чотирьох.

*
* *

В одному місці будівлі вовтузилося 16 душ молодих хлопців — це учнівська бригада мулярів.

— Хлопці,—закричав один з учнів. Митька зараз стрибне з рештівки вниз на пісок. Дивіться!

На двоховерховому рештуванні стояв хлопець, готуючись стрибати.

— Стрибай, — кричали хлопці, попіднімавши всі голови й дивлячись на Митьку.

— Раз... Два... Три... і Митька летить униз на пісок. — Ану ще!

І Митька, під сміх і гукання всієї бригади, стрибає знову.

— А це що, пустує під час роботи,—закричав бригадир. — На місця!

— Однак робити нічого, — із 16 душ, працює тільки 8, а для інших немає струменту й місця, от і не працюють. Дали нам стовпці робити. Це всі вміють. Ви краще дали-б нам прогонну стіну. Тут можна підучитися. Так ні, оддали гуртку мулярів.

*
* *

— Давай цеглу, — чути з котловин, де зводять будинок.

— Не кричи, цегли немає, — відповідають згори ті, що підносять.

Хлопці, закурюй! Не заготовлять цегли вчасно, а тепер бігають, шукають.

— В е з у т ь—чути в дворі. В розчинені ворота в'їздить валка підвід з цеглою. З усіх боків закричали: — Сюди давай!

Через півгодини від цегли й сліду не залишилося. Знову закурюють.

* * *

Гулко задзвонили в балку. Це попереджають, що через 20 хвилин обід. Треба виробити цемент, щоб не залишився на час обіду! Ще не затих дзвін балки, як уже гуртками робітники йдуть до їдальні.

— Куди ви, хлопці, ще рано!

— Треба чергу захопити. А дивлячись на них, йдуть і інші до крантів мити руки то-що.

Коли загув хрипкий гудок на обід, в їдальні уже конвейсром підходила черга.

*
* *

Так проходить час. Холості «п'ятихвилинки» становлять собою грізні числа прогулів, що підривають велике будівництво.

Григорий Краковський.

З П Р Е С И.

— Будучина належить сміливим. Луцька «Українська Громада» в числі за 3 липня б. р. в статі «З темнотою у спілці» з приводу «Волинського Єпархіяльного Собранія», описуючи «мракобесіє» москалів та москвофілів, викликане при обговоренні розмосковлення української православної Церкви під Польщею, подає ім'я священника п. о. П. Пашевського, котрий один промовляв українською мовою, не завагавшись кинути у вічі московським прислужникам такі слова:

«Кожний народ, коли бажає, може молитись Богу своєю рідною мовою. Сам я жадних заборон відправляти службу Божу по українському не послухаю, і не злякаюся жадних репре-

сій. Виколете мені очі, — буду правити по українському на пам'ять і жадні аргументи ваші мене не переконають в противному».

На тлі ще й досі непережитого анемічного українофільства та «малоросійського самоотверження», що досі не вивітрилося, прозвучав здоровий голос нашого заслуженого в боротьбі за українську державність протопресвитера, який ми з великим задоволенням і подаємо тут, як славний приклад, гідний наслідування.

Будучина належить сміливим, а ніколи — не плаксивим. покірним тютхтям!

* * *

— Українська церква. Львівський «Новий Час» з 24. VI в статті «Ситуація за Збручем» пише, що

«Велику роль в українському житті відіграє тепер церква... Там українська відправа, співи, проповіді...»

«Що до проповідей, то автокеф. церква розпоряджає по місцях визначними бесідниками, які явно і славно виступають проти комуністичного світогляду...»

Та хоч як большевики намагаються церкву знищити, та коли проповідники одверто виступають проти комуністичного світогляду, то діла комуністів лихі, а самі вони дихають на ладан.

* * *

«Новий Час» з 24. VI, пишучи за червону присягу, яку Всеукр. Центр. Комітет вважав на необхідне впровадити в червоній армії, зазначає, що в ній:

«ні словом не згадується Радянської України, а тільки Союз... і світ.»

Цілком правильно, менше баламуцтва.

* * *

— В «Tribune de Genève» знаходимо таку характеристику сучасного становища окупантів.

«Загрожени загостреними внутрішніми незгодами, совіти до того мають ще багато клопоту, щоб здержати поневолені національності, які глухо ворухаться на Україні, Кавказі та азійському пограниччі. Особливо на Україні сепаратистичний рух здобуває собі ґрунт. Повертаючи проти большевизму його власні методи, патріоти і прихильники героїчного Отамана Петлюри, що його замордував торік у Парижі емісар Че-на, мало по малу «затопили» державні комуністичні установи. З другої сторони ідея великої кавказької федерації робить великий поступ в Грузії, Вірменії та в Азербейджані...»

Цей уривок із статті нашого давнього приятеля п. Поля дю Буше показує, що в Європі уважно стежать за розвитком подій на Сході і здають собі з того, що там діється, справу.

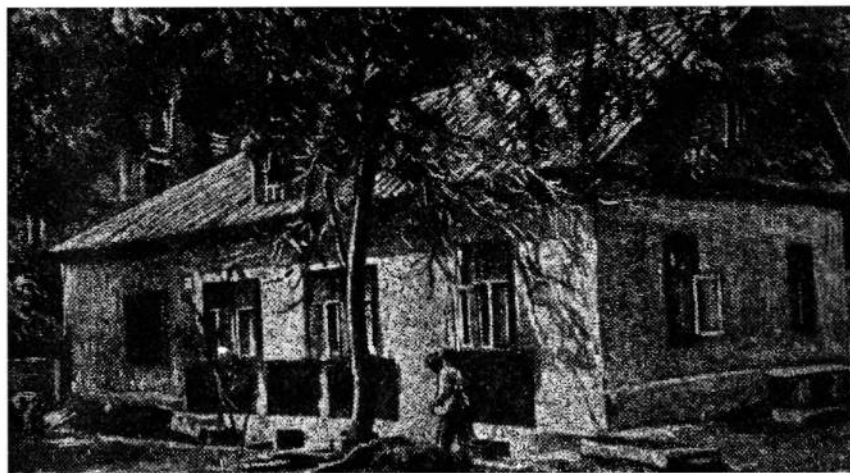

— Совітська преса багато уваги присвячує перехопленим підступним способом листам представників грузинського правительства. Особливо дратує окупантів згода між Грузією та Україною.

«Петлюрівці та грузинські контр-революціонери злигуються, — репетує на іваліт «Прол. Правда» ч. 144.

А на святі відкриття електричної станції в Тифлісі Каганович (представник України!), говорячи про надії на підтримання планів визволення Грузії з боку українського народу, запевняє всіх, що

«робітники й селяне України так само, як і ви, ладні що хвили дати одсіч імперіялістам і їх прислужникам «соціал-предателям», які мріють про новий похід на совітську Грузію, на совітську Україну і на весь Совітський Союз». («Изв.» ч. 144).

Будинок, в якому жив Т. Шевченко в Києві.

Свого часу ми повідомляли про реставрацію будинку на Хрещатицькому провулку, в якому в 1846 році жив Т. Шевченко. 20 червня с. р., як довідуємося з «Известий» ч. 140, реставрацію цю закінчено і будинок перейняла Українська Академія Наук. Реставрацію доконано з великою любов'ю до пам'яті поета, взявши на вагу характерні риси побуту 40-х років. Знайшли в Києві кафлі того часу з синіми голубами і прикрасили ними грубки будинку. Зберегли старовинну архітектуру його і обновили внутрішню оздобу кімнат з типовими рисами епохи. Кімната, в якій жив Шевченко на мансарді, — невелика, з похилим дахом і великим вікном, що виходить на подвір'я. Величезна груба займає більш як половину кімнати. Поруч з нею невеличкий виступ-веранда, де любив одпочивати поет.

Що селяне України готові дати одсіч імперіялістам, — це правда. Тільки — яким? Вони саме й дожидають терпляче слухного часу, щоб дати належну одсіч московським імперіялістам.

***

— Останні з'їзди української еміграції в Польщі, особливо краківський, геть чисто вибили з рівноваги совітських політиків і публіцистів. Їм вже уважаються «диверсійні отряди», особливо натискають вони на ту подяку президентові Мосціцькому та маршалові Пілсудському, яку вислав краківський з'їзд,

«за гостепримство, оказываемое украинским эмигрантам на польской территории» («Изв.» ч. 140).

Цілком природно, що українська еміграція в Польщі дякує за гостинність польській владі, так само як робить вона це де-інде, звертаючись у Чехії до президента Масарика чи влади Французської Республіки у Парижі. Так само цілком природно, що українська політична еміграція приймає на своїх з'їздах резолюції, скеровані проти тих, з ким вона боролася і бореться, — проти совітів. Звісно, московським володарям хотілось би, щоб ніде не було інших резолюцій, як ті, що приймаються нині «добровільно» на Україні про оборону «социалистического отечества» з його столицею у Москві. Та руки у ГПУ за короткі!

Нервовість совітської преси виявляється вже з заголовках: «Ми ждем» — зветься передова «Изв.» ч. 140... «Ответа нет» — так названо передову в ч. 166. Обидві вони б'ють на гвалт з приводу діяльності «петлюровських організацій»:

«Діяльність петлюровців на території Польщі не тільки протиричить договорним відношенням, але і являється прямою загрозою мирові». («Изв.» ч. 146).

Де ж послідовність, товариші? Еміграція «геть чисто вже розкла-лася», «згнила», «ні нащо не здатна» — і от маєш — ця нічого не варта жменька — «з а г р о з а м и р у!» Видно, справді хистке становище в Москві, коли над нею таку силу має приказка: «у страху глаза велики».

***

— «Berliner Borsen Zeitung» в статті «Література і політика на совітській Україні» говорить про «боротьбу проти українського культурного сепаратизму». Згадавши про диктатуру пролетаріату, що послідовно переводиться і в сфері літературній, та про комплекс зв'язаних з цим питань, газета пише:

«Цим комплексом питань займалося оце допіру також Політичне Бюро ЦК КПБУ. Поруч з звичними войовничими вигуками проти «буржуазних, ідеалістичних та індивідуалістичних» тенденцій в красній літературі набуває особливого значіння в його рішеннях те, що воно гостро звертається проти просякнення націоналістичних течій «в українську пролетарську літературу».

Отже перед небезпекою «націоналістично-фашистичних» течій, що охоплюють людей навіть «з комуністичним світоглядом»,

Українська Громада в Сан-Паоло (Бразилія) в річницю смерті Гол. Отамана.

«партія мусить дбати про те, щоб з'явилася українська марксистська критика, що її завданням є письменників, які зблизилися з інтернаціонально-пролетарського шляху, охороняти перед тим, щоб їх «не взяв в полон націоналізм». В совітській літературі мусить повстати союз, в якому українські письменники повинні бути міцно зв'язані з руським».

Ми навели цей уривок з німецької газети не тільки на те, щоб показати, як стежать за всіма проявами життя на Україні — не тільки політичного — в Європі. В задушливій атмосфері терору і Че-ка формулування світогляду, організація сил, що стоять на ґрунті — повної незалежності України, звичайно перш за все виявляються не в сфері політичній, а там, де їм легше оминуть ті тенета, якими оплутано український народ: в сферах економічній і культурній. І цілком справедливо німецька газета, що добре розбирається в справах, робить з «літературної дискусії» політичні висновки.

«Цитовані постанови, — продовжує газета, — це відгук т. зв. «літературної дискусії», що її вела одна українська літературна група в Києві з гаслом — «Геть з Москвою!» і «орієнтація на Європу». В дискусії цій, хоч ці гасла торкалися тільки справи мистецтва, добачали політичну подію. Дискусія закінчилася примусовим покороенням київських «націоналістів» партійному диктатові. Варто уваги, що до цієї гупи близько стояв колишній комісар народньої освіти Шумський, а рівно ж слід зауважити те, що його в березні цього року саме після закінчення дискусії звільнено з його посади»...

Хроніка.

З Великої України

— Зв'язок Української Академії Наук з закордоном. Лейпцігський Інститут Слов'янознавства запропонував Академії обмінюватися літературою. Академічні видання вже надіслано до Лейпцігу («Робітнича газета» ч. 175).

— Академія Наук і Дніпрельстан. По вказівкам Академії ВУФКУ знімає в районі Кічкасу різні місцевості. Незабаром на Дніпрельстан вправляють низку експедицій, а саме — проф. Синявського, проф. Белінга; рівно ж туди виїздять окремі члени комісії для дослідів («Пр. Пр.» ч. 174).

— Академія Наук вирішила зробити археологічні дослідження в районі Дніпрельстану постійними. Речі, що їх знайдено в чотирьох останніх курганах, уявляють собою величезну археологічну цінність («Пр. Пр.» ч. 13).

— Нові видання етнографічної комісії УАН. Виходить з друку 47-ма книжка «Етнографічного Вістника». — Друкується спеціальну книжку «Етнографічного Вістника», присвячену акад. Багалівеї. — Вийшов 4-ий випуск бюлетеня етнографічної комісії. («Пр. Пр.» ч. 143).

— Пам'яті П. Демуцького та Д. Щербаківського присвячує етнографічна комісія УАН 6-ту книжку свого «Етнографічного Вістника». В книжці буде вміщено: твори

П. Демуцького (друковані та недруковані) — 235 мелодій пісень; статті т. т. Квитки, Грінченка та Харькова, присвячені П. Демуцькому — біографія — історія творчости та інші; статті С. Єфремова, Камінського та Козловської про працю Д. М. Щербаківського (за діяльність небіжчика, як етнолога та археолога) («Пр. Пр.» ч. 142).

— Смерть Д. Щербаківського і наукові робітники. З приводу трагічної смерті Д. Щербаківського бюро Київської секції наукових робітників ухвалило такі постанови: «Бюро вважає за потрібне всіма заходами допомогти слідчій владі оголосивши всі обставини, що призвели Щербаківського до самогубства. Бюро висловилося за те, щоб директора музею Виницького тимчасово усунути від посади аж до розсліду справи. Секція вважає за потрібне з найбільшою увагою ставитися до конфліктів, що повстають між адміністрацією й науковими робітниками, а також до конфліктів між науковими робітниками, скільки вони відбиваються на професійних інтересах і виробничій роботі наукових робітників. Бюро звертається до ЦБ секції наукових робітників з проханням змінити такий стан, коли в секції наукових робітників не мають змоги вплинути на формування керівничого складу наукових установ.

«Бюро постановило також взяти участь в увічненні пам'яті проф. Щербаківського і подбати за матеріальне забезпечення осіб, що перебували на його утриманні». («Робітнича газета». ч. 175).

— Досліди сіверянської старовини на Чернігівщині. Цими днями Чернігівський Держ. Музей відновляє систематичні розкопи сіверянських могил в селі Шестовиці над Десною (Чернігів. округ).

Археологічні розкопи в Шестовиці, що їх провадили 1925-26 р. р. під керівництвом дійсного члена ВУАНУ П. І. Солічова, дали новий цінний матеріал для студіювання давнь-слов'янської культури.

(«Пр. Пр.» ч. 144).

— «Трупное хозяйство» і «лучшие люди». Акад. Мельников-Разведенков, керівник українського паталогічного інституту, «з великою радістю» вітає думку про організацію «всесоюзного пантеону», де мали б зібрати мозки видатних людей. Мотиви радості українського вченого такі характерні, що ми не можемо одмовити в приємності навести їх в оригіналі. «К великому сожалению трупное хозяйство, в области которого я работал много лет, до сих пор не поставлено на должную высоту...

При правильній постановке трупного хозяйства выигрывает наука о смерти — танатология, задача которой — продлить среднюю продолжительность человеческой жизни до физиологической нормы.

«Я верю, что только при социалистическом строе науке удастся благодаря правильному ведению трупного хозяйства использовать смерть для продления жизни, обуздать смерть, не позволить ей преждевременно вырывать из наших рядов лучших людей, как Ленин, Фрунзе, Дзержинский и многочисленные деятели общественности и науки». («Изв.» ч. 142).

«Радість» і «віру» академіка поділяє заслужений професор Воробйов. Імена обох учених вже прославлено: їх підписи є під ганебною заявою «Групи українських учених».

— Нова українська опера. Композитор В. Золотарьов закінчив і оркеструє нову оперу — «Хвесько Андигер». В праці над оперою брав участь М. Рильський. «В опері широко використано народні українські мотиви і виразно-чітко (за думою) підкреслено класовий антагонізм по-між дуками-срібляниками та голотою — з Хвеськом-Андигером на чолі». («Пр. Пр.» ч. 144).

— «Авторитетний договороваз». З «Большой Советской Энциклопедии», що на думку «Прол. Пр.» ч. 142, — «має стати для нашого (ростріл наш) свідомого робітника, селянина й інтелігента за авторитетний договороваз в усіх найрізніших питаннях техніки, економіки, культури, мистецтва, філософії то-що, освітлюючи всі ці питання з погляду марксистського», газета наводить про Артимовського-Гулака таку перлину: «Изъ рассказов А.-Г. особой популярностью пользовались «Пан та собака», «Тюхтій та Чванько», «Солопья та Хівля». По-перше не «Солопья», а Солопій (чоловічого роду), а по-друге-кожний трудшколяр на Україні знає, що «Пан та собака», це — не «расказ», а віршована байка! (Про два інші, теж віршовані твори — не такі відомі — ми вже не говоримо)». Справедливо зауважує газета, що «такі помилки своєї (тут ростріл газети) радянської, комуністичним духом проїнятої, енциклопедії»... «знижують її культурну вартість та її політичний авторитет».

— Виставку українського революційного плакату готує на 10-ті роковини жовтневої революції Всеукраїнський Науковий Комітет («Робітнича газета.» ч. 175).

— За кордонне відрядження. Київський Художній Інститут присудив закордонну подорож художникові Сироженкові О. І., колишньому студентові майстерні Ф. Кричевського («Пр. Пр.» ч. 141).

— «Провінційально-націоналістична обмеженість». Асоціацію Револьюційного Мистецтва України (УРМУ) з приводу її виставки тепло вітають «Известия» ч. 144, вболіваючи разом з тим, що бідній АРМУ, перед якою стоїть завданням — «вивчення й розвиток форм, що відповідають національно-культурним властивостям робоче-селянських мас совітської України» саме в цій сфері «доводиться витримувати жорстоку боротьбу з провінційально-націоналістичною обмеженістю і відсталістю в українським мистецтві».

— Київський Інститут Народнього Господарства дав оце випуск своїх фаховців. Не позбавлений інтересу розподіл їх по національностям: українців — 161, росіян — 57, жидів — 166, поляків — 2, інших — 6. Хоч нові господарники «і не цілком оформлені фахівці, але мають дуже добрий ґрунт для цього оформлення і той пролетарський ентузіазм і упертість, які ще так потрібні для нашого будівництва» («Пр. Пр.» ч. 142).

— Центральну Газетну Друкарню мають збудувати в Харькові. В ній друкуватимуть всі харьківські газети і журнали. («Пр. Пр.» ч. 139).

***

— Ювилеї. Справляв п'ятиріччя свого існування Київський жидівський педагогічний технікум. Його призначення — «давати червоних педагогів і робітників освіти для єврейських трудящих мас». В ньому тепер 166 слухачів. («Пр. Пр.» ч. 145). А польські комуністи святкували п'ятиріччя своєї газети «Сerp». («Пр. Пр.» ч. 142).

— Пропаганда колонізації. Конкурс на лібрето фільму оголосив «ОЗЕТ». «У центрі фільму повинно бути переселення євреїв-трудящих. Фільм повинен бути не більше 2000 метрів та повинен бути легко

врозумілий для широких кол-людности, незалежно від їх національного походження.» («Пр. Пр.» ч. 141). Радимо тему: відносини з місцевою людністю, хоч би й по Лекашу.

— Ще один «ревізор». Через Київ переїхав тов. Нейман «представник Польського ЦК ВКПб. Московський достойник іде обслідувати польські села. Особливо цікавить «ревізора» те, «як місця запроваджують до життя відозву Центрального Комітету нашої партії (від 1 червня ц. р.) в зв'язку з небезпекою війни». Само собою, більшу увагу буде присвячено селам, що росташовані в прикордонній смузі» («Пр. Пр.» ч. 144).

— Грецькі школи. В Маріупольській і Сталінській округах відкрито 15 грецьких шкіл. («Изв.» ч. 140).

**

— Закон про поширення прав місцевих органів влади прийняв ВУЦВК. Згідно з цим законом значно поширюються права сільських совітів, а так само адміністративні й господарські права районних виконавчих комітетів. Нарешті закон поширює права і окружних виконавчих комітетів. («Изв.» ч. 141).

— «Місяць оборони» на Україні. «Тижня оборони», що його в липні впорядкують по всьому союзу, не вистарчає, видно, для України. В Харькові заходилися коло організації «місяця оборони» («Изв.» ч. 140). Звісно, ані місяць, ані рік не врятують совітів, але це збільшення терміну на Україні, порівнюючи з рештою республік, вказує, де саме Ахилесова п'ята совітського союзу.

— «Амнестія». В Харькові виділено окрему комісію для розроблення проекту амнестії до 10 роковин жовтня. («Пр. Пр.» ч. 141). Само собою, що в першу чергу вона повинна мати на оці своїх людей, членів партії,

що їх все більшу і більшу кількість доводиться засуджувати за службові злочини та роєтрати.

— Комуністична партія на Україні. Як відомо Україною править КІПБУ, що являється слухняною філією ВКІПБ. Цікаві дані про стан «царствуючої» партії подано на останньому пленумі ЦКК в Харькові. Ось що довідуємося з докладу тов. Грязева. На 1 січня 1927 р. КІПБУ налічує в своїх лавах 181.226 гол., а це становить щось 7,5 проц. збільшення за півроку». Вийшло з партії за цей час 2.587 чол.: 51 проц. виключено, щось із 39 проц. вибуло механічно, а 10 проц. вибуло добровільно. До відповідальности притягнуено 4.706 душ (це саме для них і потрібна амнеєтія). «З притягнених до відповідальности найбільше число становлять радробітники». «З злочинів перше місце належить п'янєтву з його наслідками. Далі йде «порушення партдисципліни». Турбує неровників те, що «виключено великий відсоток жінок за відрив від партії». Так само непокоїть «справа відриву від партії робітників, що працюють на виробничтві». Згадували і про тих членів партії, що виконують релігійні обряди». З'ясовано «недостатній добір під час прийманья». Це те, що потрапило в газети, а в дійсності в середині «первенствующого сословія» розклад пішов далі («Пр. Пр.» ч. 143)

***

— «Зайві представництва». Режим економії призвів до ліквідації на Вкраїні 329 зайвих представництв з загальної кількості 815, що має дати економії 4.600.000 карб. на рік («Пр. Пр.» ч. 140). Можна тільки побажати, щоб не забарилася і ліквідація головного «зайвого представництва» Москви на Україні — харківського «уряду».

— «Серийозне занєпокоєння» «Справа з

якісним станом колективізації сільського господарства Київщини стоїть остільки не гаразд, що не може не викликати в нас серийозного занєпокоєння за перспективи її дальшого розвитку.»

— Вугляна промисловість і закордонні замовлення. «Через невияєнені поки-що причини» з закордонного устаткування, що його замовлено для вугляної промисловости Донбаса досі прибув тільки нікчемний відсоток машин. Замовлення зроблено ще в листопаді минулого року і машини мали бути на місці в січнілютому. Таке запізнення дуже перешкоджає праці («Иєзв.» ч. 139)

— Тисяча справ. Своєго часу («Тризуб» ч. 29) ми повідомляли про сотні судових справ, що їх мусіли розпочати совіти проти тих, хто не слухається їхнього декрету про зніження цін. Як повідомляють з Харькова («Иєзв.» ч. 144), «на 10 червня прокуратури передано біля 1.000 справ». Остаточна кількість ще не вияєнена. Половина справ припадає на «госторговлю» і «кооперацію». Карні переслідування мало що допомагають. Як повідомляє та ж газета ч. 139, на Україні «чимало скарг на недостачу в кооперації низки товарів і на випадки погіршення їх якости».

— Експедиція «Дельфіна», про яку ми повідомляли свого часу, дала добрі результати. В досліджених місцевостях Чорного моря викрито значну кількість рослин, багатих на йод. Це наближає до реалізації проєкт будови заводу, що має «задовольнити потреби всієї України, і навіть всього союзу». («Пр. Пр.» ч. 142).

— Гідроєтанцію на річці Гірний Тікич на Уманщині ухвалено збудувати. («Пр. Пр.» ч. 143).

— Дніпровське суднобудівництво після ре-

волюції знаходиться в страшному занепаді. Кількість суден де далі, то зменшується, а майстерні «водшляху та держпароплавання», що раніше будували пароплави, тепер «призначено тільки до ремонту». Так саме не вступають нові судна, як то було до війни, побудовані закордонними фірмами. Тому виник проєкт зосередити суднобудівництво дніпровське в Києві на «Ленінській кузні» — так охрещено колишній «Южно-руський машиностроительный завод», що свого часу будовав пароплави і де і тепер є усе потрібне устаткування. («Пр. Пр.» ч. 142).

— Чи забезпечений Київ дровами? На це питання «Пр. Пр.» ч. 138 відповідає так: «фактично всі дрова, що Київ тепер має, беручи на увагу й ті, що надійдуть сплавом, не перевищують 35 відс. потрібної Київунорми». «До чого може довести таке становище, видно з нашої практики 1924-25 року, коли до глибокої зими київська людність дров не мала, а з цього скористалися спекулянти й утворили ажіотаж на ринку».

— Новий київський вокзал. Одбувся конкурс на проєкт чола нового київського вокзалу. Першу премію присуджено проєктові архітекторів Вербицького-Альошина. В проєкті цьому «додержано всіх умов сучасної архітектури та функціонального підходу. Кожна частина будови відповідає тут своєму призначенню і твердо залежить від конструктивних прийомів. У цьому проєкті цілком певно ужито українських мотивів, в цілому проєкті почувується українська нота» («Пр. Пр.» ч. 143). А з ч. 144 довідуємося, що «поданий проєкт є тільки ескіз, що його тепер треба буде ще детально та уважно розробити. На це треба не менше як півроку». Будова має бути на 120 сажнів завдовжки. На неї потрібно близько 12.000.000 карб. Поки що асигновано 485.000 карб.

— В Києві почали прорізати нові вулиці на Собачій тропі. Це дасть змогу сполучити бульвар Шевченка з Аскольдовою могилою через Бесарабку. Крім того сполучують Глибочицю з Обсерваторною вулицею. Поширюють та прочищають Совську каналу, а на Кирилівській вулиці розпочали «великі роботи висушування малярійних місць» («Пр. Пр.» ч. 140). — В Києві тепер усього є 151 десятина садів, парків та скверів. («Пр. Пр.» ч. 145).

***

— На Дніпрельстані. Повідомляючи про тимчасове заклячення електростанції, «Пр. Пр.» ч. 138 подає такий цікавий малюнок того, як іде робота: «Станцію за повим проєктом, будують на південь від того місця де думали раніш. Проєкт перескладають у Москві й частинами надсилають до Кічкасу».

— Кожний приїзд тов. Квірінга, що править усім Дніпрельстаном з Москви, на Дніпро—це подія. Дрібні проєкти й розрахунки складають у Москві. І це в совітських відносинах цілком нормальна річ, яка нікого не дивує, а потім скаржаться на запізнення. — Взагалі запізнення становляться побутовим явищем на Дніпрельстані. В «Пр. Пр.» ч. 145 знаходимо звістку — «закордонне устаткування запізнюється»: його ще досі не одержано з Німеччини. «А це затримує роботу».

***

— Протекціонізм де далі, то пускає все глибші коріння. В Одесі слідство в справі колишніх керовників Харчотресту виявило, що «вони дозволяли широкий протекціонізм, а це створило ґрунт для безгосподарности й зловживання». В апараті тресту було багато родичів керівників, що одержували велику платню. Один з родичів

«заробляв» за рік 23.000 карб. Один з колишніх керівників тресту влаштував суди на роботу 20 родичів. Всіх, хто вступив з протекцією, знято з роботи». («Пр. Пр.» ч. 140).

— Боротьба з безробіттям. В Дніпропетровському не дадуть собі ради з безробіттям і вирішено знищити лихо в коріні: «Перед центром порушено питання про заборону в'їзду безробітних до Дніпропетровського». («Робітнич газета». ч. 175).

***

— Ростріли і репресії. «Контр-революційна петлюрівська організація». «Пр. Пр.» ч. 141 подає з Проскурова з 23 червня таку телеграму: «Надзвичайна сесія окружного суду скінчила розглядати справу контр-революційної петлюрівської організації, що складалася з 11 осіб.

«Членів цієї організації ще в 1921 році заарештували агенти закордонного петлюрівського повстанком, і завдання їх було й далі вербувати людей в озброєнні групи для повстання проти Радвлади. Організація поширювала антирадянські листівки, оповістки, скликала зібрання, де обговорювався план повстання, тримала зв'язок з повстанкомом та инш. Організація мала зброю, піроксилін та інші знаряддя. У наслідок діяльності банди було забито низку радробітників та спущено з рейок вантажний поїзд.

«На судовому слідстві всі обвинувачені визнали себе винними. Сесія присудила ватажків організації — Охременка, Шевчука та Лядецького до ув'язнення з суворю ізоляцією на 10 років та конфіскацією всього майна, одного — на 8 років, решту — на ріжні строки ув'язнення.

«Усім засудженим заборонено перебувати на території Правобережної України протягом 3 років після відбуття кари.

— Надзвичайна сесія Волинського Оксуду в Житомирі 25 червня ухвалила — ростріляти Самогію Ганну та Тарасевича, «польських шпигунів» («Пр. Пр.» ч. 143). — З присуду Окружного суду 29 червня в Харькові ростріляно Вишневську, «польську шпигунку» («Пр. Пр.» ч. 145). — Надзвичайна сесія окружного суду в Коростені 21 червня розглядала справу «банди» Кобилінського (Гарася), яка доконувала «убивства ряду радянських робітників», «тероризувала сільський радянський апарат» то-що. До рострілу засуджено десять чоловік: Рибінського І. М., Кобилінського І. З., Кобилінського Х. А., Рибінського І. Є., Кобилінського С. Є., Рибінського П. І., Кобилінського А. С., Невмержицького Г. А., Гаєвського П. П., Кобилінського П. І. 19 чол. заслужено на ріжні терміни («Пр. Пр.» ч. 138). — У Винниці 23 червня засуджено до рострілу «ватажка бандитів» Гончара. 4-х «бандитів» засуджено до ув'язнення. («Пр. Пр.» ч. 144). — Справу грузинських меншевиків, заарештованих в Києві, що їх обвинувачують у «контр-революційних злочинах», мають розглядати у Харькові у Верховному суді України в першій половині липня. Під суд віддано 12 обвинувачених. «Справа дуже цікава з політичного боку», — зауважує «Пр. Пр.» ч. 140.

***

— Землетрус на Україні. Землетрус 26 червня захопив південне побережжя Криму і низку городів: Одесу, Дніпропетровське, Київ, Херсон, Кривий Ріг, Запоріжжя. Стався він о пів до другої в день і хитання ґрунту тяглися 2-3 минуті. Вчені так говорять про землетрус: «сила землетрусу в деяких місцях Криму, де

обвалювалися скелі, падали димари, тріскалися стіни і т. и., доходила до 8 балів (по 10-бальній системі). Силу київського землетрусу можна оцінити в 5 балів, що являється цілком незвичним для Києва». («Изв.» ч. 144).

Газетні звістки.

— Сотні арештувань в Києві. В «Le Matin» з 14 липня надруковано таку телеграму з Лондона: «Як повідомляють з Варшави агенство Рейтера, збігці з Росії, яки перейшли польський кордон, говорять, що совітський уряд заарештував у Києві багато сотень осіб внаслідок викриття ніби змови контр-революційної. Ці особи додають, що п. Гринько з комуністичної української партії виявив, що всі ті, які заарештовані, будуть засуджені на смерть. По-між ними знаходиться багато старшин української армії.

* * *

— Ростріл партизанів. На Кубанщині біля станції Губської стався горячий бій між частиною ІПУ і проти-большевицькими партизанами, які часто нападали на чекістів, на совітські установи, убиваючи комуністів. В цім бою війсьکو ІПУ захопило 80 партизанів, з яких 40 зараз же було ростріляно. («Возрождение». 4. VII).

— До біографії Іванова. Як відомо, в Москві 10 червня помер Андрій Іванов. Свого часу ми вже подавали вістку, про цього «вождя пролетаріату Києва», аж ось ще цікава

деталь з його «діяльності»: в 1920 році він був головою одеського губвиконкома, де за його відомом чекісти вистріляли в поїзді безборонних галичан. («Новий Час». 24. VI).

— Ростріли «одвітчиків». В звязку з забиттям в Чигринській окрузі голови районного виконкома Латуна київське ІПУ ростріляло безсуду і слідства 17 червня двох заможних селян Грищенка й Дмитрука, включених першими в реєстр «одвітчиків» по Чигринській окрузі. («Укр. Громада». 3. VII).

— Труси і арешти. В Києві у Всеукр. Академії сільського господарства 12 червня серед нижчої професури та студентства були переведені труси, після чого арештовано 9 студентів, 2 професорів і одного керівника дослідної станції. Арештованих обвинувачують в організації проти-совітських гуртків серед студентства і робітництва. («Борьба за Росію». 25. VI).

— Забито комуністакореспондента. В Чернігові забито комуністакореспондента «Червоного Знамени» Нікітіна, що повертався з партійного клубу. («За Свободу» 2. VI).

— Розвал комуністичних гуртків. З докладу комісара Бубнова виходить, що серед воєнно-морських гуртків Чорноморської флоти панує розвал. Замість провадження партійної роботи серед команд воєних кораблів та удосконалення самих партійців, по гуртках провітають: п'янство, дебоші, хуліганство і «склока», «понижаючіє как воїнскую, так і партійную дисципліну». («Борьба за Росію». 25. VI).

На українських землях.

***

— Заборона Лугового здвигу. 26 червня мав відбутися у Львові Луговий адвиг — української спортової організації, що заступила старі галицькі Січі і сильно поширена серед галицького особливо селянського населення. («Укр. Голос». 3. VII). Здвиг заборонено.

— Жіноче віче. В Теревовлі відбулось величезне жіноче віче, на якому було до 700 українських учасниць, переважно селянок з Теревовельського повіту. Віче, що називається, вдалося на славу. Після рефератів всіма присутніми було проспівано «Ще не вмерла Україна». («Укр. Голос». 12. VI).

— Курс вишивання. При кооперативі «Українське народне мистецтво» в Черткові було з'організовано курси вишивання та ганту. На них навчалася вишивання українських народніх вишивок, рушників, багато інших річей та різного ганту. На цих же курсах викладалися предмети українознавства та було прочитано кілька лекцій про кооперацію. Курси прослухало і закінчило 25 осіб, а з того 24 курсанток і 1 курсист («Жіноча Доля». I. VII).

***

— Доки того глузу? Після Почайського з'їзду митрополит Діонісій приїхав до Луцьку, де між іншим служив молебна в каплиці, в якій співав і український хор. Почувши це, митрополит наказав його одпустити, загрозивши, що коли український хор співатиме далі, він вийде з каплиці. Не зважаючи на загальне обурення, хор мусів замовкнути.

Коли митрополит виїздив, з натовпу впало кілька голосів: «Геть з москалями», після чого негайно з'явилась поліція і арештувала трьох осіб. («Укр. Громада» 26. VI).

Коли читаєш про це ганебне заковання митрополита, мимоволі повстає думка: кому він більше служить Богові чи Москві?

Чи не досить уже того глузу, хоч би й від митрофорних ворогів нашої нації?

— Відкриття бібліотеки-читальні. В селі Демидовщина, Кобринського повіту відбулося урочисте відкриття бібліотеки читальні за численої участі селянства. Багато молоді прибуло із сусідніх сел. Свято закінчилося проспіванням «Заповіту». («Укр. Нива». 28. VI).

— Сільсько-господарчо-кооперативна нарада. Зініціювати ковельської «Просвіти» в Ковлі були скликавні представники філіяльних «Просвіт» та кооперативних установ на сільсько-господарчо-кооперативну нараду. Після заслухання доповіді юр.-конс. львів. українського Ревізійного союзу п. М. Корчинського про розвиток та значіння кооперації при відбудові сільсько-господарського життя, відбулись дискусії, що закінчилися заснуванням «Комітету організації кооперативів». Взяло участь в нараді 70 осіб. («Укр. Нива». з 28. VI).

***

— Емігрують... Тяжке життя примушує закарпатців лишати свої гарні гори та долини й шукати щастя — долі на чужій землі. За минулий рік емігрувало відну землю 1.237 українців. («Русск. Земля». 30. VI).

— Господарсько-Промислова вистава в Ужгороді. 5 липня в Ужгороді мала відкритися господарсько-промислова вистава, що має показати досягнення Закарпаття на полі господарства та економіки. («Русская Зем.» 30. VI).

***

— Румунізація українського населення

н я. В Кишиневі відбулася нарада військових і цивільних представників влади та богословського факультету, на якій обговорювали способи румунізації «русской» Бесарабії. («Русская Земля». 30. VI).

В АМЕРИЦІ.

ПЕРЕД ПРОЦЕСОМ В АМЕРИЦІ. В зв'язку з процесом з приводу вбивства Головного Отамана С. Петлюри американське громадянство має організувати ряд віч, лекцій і сінематографічних демонстрацій. Фірма Дніпро-фільм Компані в Нью-Йорку має демонструвати під час процесу по великих американських містах, а саме: в Філадельфії, Чикаго, Клівеланді, Детройт, Пітсбург, Нью-Йорк то-що фільму «Тризуба», у виконанню «Пате-Журнал» — «Похорон Головного Отамана Симона Петлюри», фільми з українського військового життя під час боротьби за визволення. Під час демонстрування фільмів мають виступити з докладами і промовами видніші учасники визвольної боротьби. Дохід з усіх цих публічних демонстрацій має піти на допомогу родині Головного Отамана та на боротьбу за добре ім'я нашого народу.

Можна побажати лише успіху цьому великому і корисному починанню, що дасть змогу українській еміграції в Сполучених державах Північної Америки побачити хоч в картинах усю велич боротьби за українську державність і незалежність, а разом з тим і стати в обороні цих ідеалів українського народу, що продовжує бути в неволі на своїй власній батьківщині.

— Успіхи Української Автокефальної Церкви в Америці. Як пише «Нове Життя» українська греко-католицька парафія в Шенато, що є одною з найбільших парафій в Америці, після парафіяльного мітингу, одноголосною ухвалою порвала з Рим-

ом, приєднавшись до Української Автокефальної церкви. По інших околичних церквах справа пірвання з Римом є питанням дня.

— Євангеліки асимілятори. Під таким заголовком «Православний Вістник» в числі за травень місяць подає, що «Всеукраїнський Союз Євангелієвих Християн» і надалі перебуває під головуванням москаля Єгорова та що свої оповіщення у українських газетах містить московською мовою. Таке московське поведіння українських євангеліків знаходить підтвердження і в листах, що надходять з України, в яких, як пише ця газета: «євангеліки ставляться вороже до всього українського, а тягнуться на московським налігачі».

— Відчити Микити Шаповала в Америці. В цілому ряді міст на запрошення американської української організації Оборони України Микита Шаповал зробив вже чимало відчитів на тему про визволення українських трудящих мас. Не зважаючи на велику рекламу, яку йому робить „Українська Громада“ — орган згаданої організації — та „Народня Воля“ — орган Українського Робітничого Союзу в Америці на відчитих його було не густо, а самий його приїзд до Америки майже вся американська українська преса промовчала, й як жаліється „Українська Громада“ (ч. 60) „не задала ніже одним словечком“.

***

— Святочній концерт Шевченка в Ансоні. Заходами сполучених українських товариств та гр. — католицької парафії в Ансоні (Америка) 5 червня був урядований величавий концерт на честь Тараса Шевченка. Закінчилося свято відпіванням національного гімну. Чистий прибуток має піти на пам'ятник Т. Шевченкові у Києві. Підчас перерви

межі публікою було зібрано 22 доляри на дім укр. інвалідів у Львові. («Свобода». 8.-VI).

***

— Успіхи Авраменка. Відомий балетмейстер Василь Авраменко після видужання знову з великим успіхом почав виступати в Канаді, як сам так і разом з своїми численними учнями. По останніх вістках Авраменко в осени виїздить до Злучених Держав Північної Америки.

— Виступи його викликали заінтересовання українським народним танком і в Саскатуні. Інструктором Ів. Пігуляком розпочалося навчання 127 студентів, яке відбувається в обох народніх домах та в інституті ім. Могили. Зацікавились нашим балетом і англійці та робили заходи, щоб школа дала свій виступ на саскатунській виставі цього року. («Укр. Голос». 22. VI).

— На послів до Манітоського парламенту кандидатує 14 українців. Серед 153 представників різних народів, що кандидатують до канадійського Манітоського парламенту є й 14 українців. Чи вдасться на виборах провести й українця, — надії не багато, бо вони не йдуть разом, а кандидатують один проти другого. («Канад. фермер». 22. VI).

— Виродки. Як пише канадійський «Український Голос» з I. VI с. р., в Мус Дью на українських большевицьких зборах під час читання листа, в якому згадувалося за братання наших большевиків з ворогами українського народу, один з присутніх бувший учитель Степан Янчук заявив, що Петлюру забив Шварцбард, бо він того заслужив. Та цього було мало, бо він кликав присутніх, щоби за кожним повторюванням імені «Петлюра» — гукали «ганьба». Розповідаючи за Шварцбарда та про його заслуги (?) за кожним

виразом «дорогого нам заслуженого товариша Шльомка Шварцбарда» закликав, щоби присутні кричали слава».

— В Бразилії. Партія укр. емігрантів, б. вояків Армії УНР, що виїхала на працю до Бразилії в березні 1926 р., спочатку розсипалася була по цілій Бразилії, шукаючи кращих умов. Аж тепер тільки група з них збилася до купи в м. Сан-Паоло і заснували «Українську Громаду», секретарем якої обрано п. Боруевича. Люде працюють на фабриках, заробляють сяк так на життя. Виписують газети, стараються не переривати контакту з головними осередками укр. еміграції в Європі.

25 травня 1927 року ці українці зібралися в купі разом із своїми родинами, аби разом відзначити смутні роковини — день смерти Головного Отамана С. Петлюри.

— Із вражінь наших людей про життя в Бразилії, є деякі дуже цікаві. Українська еміграція дуже велика, але в більшості, і то переважачої, вона не свідомо. Є багато «русинів» і «малоросів». В наслідок боротьби, що повстала між молодшою укр. еміграцією, що недавно прибула до Бразилії, і старшою, що ще була тут перед війною, громадське життя пішло жвавіше. Відбулися великі зміни в редакції «Українського Хлібороба», газети, що не мала жадної фізіології, була далека від потреб наших людей, а вела якусь свою досить дивовижну політичну лінію. Зараз редактора цієї газети П. Карманського усунуено, а на його місце попали свіжіші і активніші люде. Дуже прикро впливає, що громадське життя ще не розгорнулося як слід. Відчувається брак культурних сил, відсутність свого священника, свого консула то-що. Цікаво, що росіяне, яких тут досить багато, сидять тихо, мирно і навіть не виказують себе росіянами. Сподіваємося, що з часом і тут громадське життя розвіється, як слід. Г.

— Українці в Парані (Бразилія). З листа, уміщеного в «Укр. Ниві» з 5.VI., довідуємося, що частина емігрантів, що виїхали в минулому році до Бразилії, найбільше зосередилися в Парані та на навколо неї. Тут не так гаряче, якъ по інших місцевостях цієї держави так, що і підсоння трохи подібне до українського. В Парані ще з давніших часів живе багато українців, переважно з Галичини та Волині. Серед українських установ, які задовольняють потреби паранських українських емігрантів треба згадати товариство імені т. Шевченка, український театр і церкву, церковні відправи, які виконує український священник автокефаліст. Зараз в штаті Парані йде боротьба між старою і новоприбувшою еміграцією, яка перебрала вже владу до своїх рук і енергійно працює над справою об'єднання всієї української еміграції, провід якої трохи не до останніх часів перебуває під впливом ченців о. о. Василіян. Станиця, пам'ятаючи про трагічну смерть б. п. Головного Отамана Симона Петлюри, готується до урядження панахиди.

— «Наталка Полтавка» в Бразилії. Як пише «Український Хлібороб», в Марешалі Малеті Т-во ім. Тараса Шевченка, що має 60 членів (всього українців перебуває тут 800 родин), упорядкувало виставу «Наталка Полтавка», принесши велику розраду українській колонії.

З Далекого Сходу.

— Харбін. Українці Далекого Сходу з великим болем і жалем стріли коротеньку радіозвістку про ганебне вбивство нашого борця за самостійність України Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР. Об'єднання українських організацій міста Харбіна виділило з себе тимчасову комісію для вшанування пам'яті С. В. Пет-

люри. Заходами цієї комісії було відслужено панахиду в українській Св. Покровській церкві при великим напливі людей. Пан-отцем була змальована величя постать Симона Петлюри і його заслуги перед українським народом. При відслуженні панахиди всі стоять на вколішках, в багатьох сльози на очах, а з одним з присутніх, що був в укр. армії, стало млосно. Це ще збільшує настрій у присутніх.

Комісією було пороблено заходи про поміщення статей, за відсутністю української преси, в московській, але вона, як права, так і ліва не приймала, а мстила свої статті й замітки, малюючи С. Петлюру в неправдивому світлі. Праві кола раділи однаково, як і ліві і жида, не віддаючи собі справи і не приймаючи на увагу, які дорогі краплі крові С. Петлюри нашому народові.

Комісією виготовлено до друку маленьку книжечку «Пам'яті С. Петлюри», але по обставинам до цього часу не видруковано.

В біжучому році комісія, приймаючи під увагу, що об'єднання українських організацій м. Харбіна по деяким причинам перестало існувати, і маючи на увазі важну справу з вбивством С. Петлюри, скликала нараду з участю громадянства м. Харбіна і емігрантів з Далекого Сходу, що приймали активну участь в українських організаціях Приморщини, Амурщини, Забайкалля і Сибіру та вибрала по обміркованню справи — «Український Далекосхідний Комітет по вшануванню пам'яті С. В. Петлюри».

Комітет зв'язався з Комітетом в Подєбрадах і надіслав туди: 1) Протест проти ганебного вбивства С. Петлюри, підписаний емігрантами українцями, що приймали активну участь в українському русі на Далекому Сході; 2) аналогічний протест, підписаний президіями організацій м. Харбіна.

В день роковин смерті Спілкою Студентів в залі УМСА влаштовано жалібне засідання. Був

зачитаний реферат, в котрому С. Петлюру змальовано, як борця за визвольні змагання українсько-го народу. Комітетом були дані інформації про його працю і завдання.

В неділю 28 травня с. р. в укр. Св. Покровській церкві було відслужено панахиду по Симоні Петлюрі. Як і в минулому році, так і тепер прийшло багато людей, а це свідчить, що рани, нанесені українському народові, ще не загоїлися.

Видано портрет С. Петлюри; дальшню працю Комітет буде провадити для вшанування пам'яті нашого борця С. Петлюри, борючися проти наклепів, які вороги кидають на його чисте ім'я.

Харбинянин.

У ФРАНЦІІ.

— Українська православна парафія у Парижі. У неділю 10-го липня ц. р. відбулись загальні збори парафії у Парижі. На порядку денному було поставлено демісію де-кого з членів Парафіяльної Ради. Обговорено де-які справи парафіяльного життя та прийнято статут Парафії у Парижі. До нового складу Парафіяльної Ради увійшли: п. п. П. Васил'ів, — голова, І. Рудичів — титарь, Наглюк — скарбник та члени Ради — п. п. Базяк, Добровольський, Манилів і Марченко.

Ухвалено приступити до спорудження іконостасу, проєкт якого виробив інж. М. Шумицький. Звіт з діяльності Ради Парафії прийнято загальними зборами до відома.

— Об'єднана Українська Громада у Франції. В суботу 9 липня проф. А. Яковлів прочитав свій доклад «Містерії Чигринського замку». Збудований на історичних дослідках та на народніх переказах, доклад викликав великий інтерес серед при-

сутніх. Проф. Яковлів уділив чимало уваги географичному описові самого замку м. Чигрина та його найближчих околиць. Доклад, цікаво збудований, було прочитано майстерно і він викликав повне признание аудиторії.

Після докладу проф. А. Яковлева виступив з цікавими і ріжносторонніми інформаціями про Америку та про нашу еміграцію в ній д-р Л. Цегельський, що того ж дня прибув прямо з Нью-Йорку до Парижу. Д-р Цегельський проїздом на кілька день зупинився у Парижі. Інформації його про українсько-американське життя були надзвичайно інтересні. Збори затяглися до півночі і, на жаль, д-рові Цегельському прийшлося під кінець трохи скоротити свій цінний доклад.

На майбутню суботу 16 липня Об'єднаною Громадою скликаються піврічні загальні збори Громади.

— Кінгерсгайм. Культурно Просвітній Відділ Громади в Кінгерсгаймі (коло Мюльгуз, Ельзас) звертається до своїх земляків-українців, що перебувають на терені Франції, чи не знайшлось два або чотири танцюристи українських танців, котрі бажали би переїхати до нашої Громади, щоб викладати курс українського танку бажачим навчитися (40 чоловіка), та також прийняти участь в концертах та виставах, до яких ми готуємося. Між иншим знаємо, що м. Мюльгуз а також і околиці дуже гарно відносяться до нас українців і цікавляться нашими співами та танцями. Роботи тут завжди є багато і заробіток добрий. Хто б не приїхав, то зараз можна добре улаштуватися. При Громаді маємо маленький, але добрий хор, є також аматорський гурток та маленька музика. Лише немає танцюристів. Писати по адресі голови культ. проєс. відділу: Mr. Victor Losinsky. Illsach, pres Mulhouse. Haut Rhin. chez P. Drumm.

В ПОЛЬЩІ.

— Лодзь. 26 травня 1927 р. заходами відділу Укр. Центр. Комітету в Лодзі в річницю смерті бл. пам. Голови Директорії і Головного Отамана Військ УНР С. Петлюри було відправлено жалібну панахиду в Александро-Невському соборі. Широко молилися вояки-товариші по зброї за свого святої пам'яті Головного Отамана. На панахиді були присутніми крім української колонії багато співчуваючих місцевих громадян.

29 травня українська колонія м. Лодзі та околиць відсвяткувала свято 10-ої річниці відродження українського війська — започаткування армії УНР. Перед обідом в тому ж соборі відправлено було молебін з участю мішаного місцевого хору. Перед молебном п. о. Іван виголосив коротеньку промову, присвячену святкуванню. А по обіді відбулась урочиста академія в салі т-ва УМСА. Академія була відкрита привітальною промовою в честь свята, а також співом національного гімну. Далі було прочитано реферати: сот. Барило — «Організація і діяльність української армії в 1917-20 р. р.», підполк. Ященко — «Спільна діяльність армії української і польської в 1920 р.» та п. Гудзя — «Санітарний стан армії УНР». В рефератах яскраво підкреслювалася уперта і героїчна боротьба старшинства й козацтва українських військ під час визвольної боротьби за рідний край, а особливо героїчні вчинки Зімового походу. Академію відвідали, крім численного українського громадянства, і багато представників місцевого польського суспільства а саме: Лодзінський вєвода п. Яшчол з секретарем, віце-вєвода п. Левецький, командуючий 4-им корпусом ген. Малаховський з ад'ютантом, заступник коменданта держ. поліції п. Ізидорчик, д-р Залеський та ин.

Петро Байдак.

— В Олександрові-Куювськїм. 29 травня б. р.

на «козацькій могилі» в Олександрові-Куювськїм було відслужено урочисту панахиду по бл. пам. С. Петлюрі. «Козацьку могилу» було вкрито вінками місцевих укр. організацій. Панахиду відправив п. о. Рудик, що прибув з Торуня. Перед панахидою звернувся він до присутніх з чулою промовою, в якій підкреслив, що забито було вождя, але живе і житиме ідея, за яку він боровся і виразником якої він був, бо ідея ця немируща. На академії було присутнє місцеве українське громадянство та багато представників польсько-го.

— Т-во ім. С. Петлюри. Головна Управа Т-ва ім. С. Петлюри звернулася до своїх відділів з об'язником, в якому просить надіслати їй всі реферати, що виголшувались на академіях, присвячених бл. пам. Головному Отаманові С. Петлюрі.

— З життя українських інвалідів у Польщі. Стараннями У.Ц.К. здобуто для українських інвалідів право на вільний побут на всіх теренах Польщі і право до знижок на залізницях. Є надія, що українські інваліди у Польщі будуть цілковито урівноважені з інвалідами польськими.

— Ucrainica. В Краківськїм «Czasi» надруковано кілька статей В. Мурського. а саме: 25. VI. — «Zjazd ukrajniskiej emigracji w Krokowie». 26. VI. — «Obecna sytuacja na Ukrainie» і за 27. VI. — продовження останньої статті.

У ЧЕХІІ.

— Пам'яті Данила Щербаківського. З нагоди трагічної смерті Данила Щербаківського 21 червня в Укр. Істор.-Філологічному Т-ві відбулося надзвичайне засідання, присвячене пам'яті небижчика. Після короткої вступної промови голови Т-ва проф. Дм. Антоновича збори, на цей раз дуже численні, вшанували пам'ять небижчика

вставанням, а потім проф. В. Біднов прочитав докладний реферат про його життя і наукову діяльність. Після проф. Біднова гарячу промову про працю Д. Щербаківського для історії українського мистецтва виголосив проф. Дм. Антонович. Основна, головна праця небіжчика, казав він, — це колекціонерство для українського Музею. Це — подвиг цілого його життя до крайньої степені самовідречення. Для Музею відкрив він від професури, заробітку (бо, як помічник директора Музею, отримував тільки 25 карбованців), навіть, мати родину. Ні голод, ні холод, ні війна не примусили його покинути працю для Музею, бо навіть на фронті він усе збирав і збирав музейні речі. Не було грошей для поширення Музею, — бо того, що давалося на Музей, ледве хапало тільки на опал, освітлення, упорядкування, — здобував їх Щербаківський разом з директором Музею М. Біляшевським улаштуванням виставок і т. и. — і все дбав і дбав для Музею. Але ж небіжчик зовсім не був колекціонером — маніяком. Разом з колекціонерством він був науковим робітником, дослідувачем, організатором наукової праці.

Почавши як історик, археолог, перейшовши потім до етнографії, а далі і до мистецтва, Щербаківський приходить до розуміння українського мистецтва в цілому його обсягу. Відділ українського народного мистецтва в Київському Музеї — наслідок його знань, праці, енергії. Народньому мистецтву присвячує він цілий ряд статей, наукових рецензій, досліджень, дає описи різних збірок, ряд надзвичайно цінних розвідок — про «Козака Мамаю», про килими, про золотарські справи книжок з XVII в. і інші пам'ятники українського мистецтва — усе оригінальне, нове, недосліджене, з використанням маси джерел. Починає небіжчик працювати як піонер ще тоді, коли власне ще тільки зачинялася правдива наука археології, етнографії, історії народного мистецтва,

коли українського мистецтва ще не помічали навіть серед мистецтва польського і московського. Видатну наукову силу, незаможного знавця-спеціаліста, витривалого, надзвичайно працездатного, відданого до самозабуття своїй праці робітника втерляла Україна з смертю Данила Щербаківського.

Після проф. Антоновича коротке, сильне слово сказав проф. Старосольський, представник Укр. Господ. Академії в Подєбрадах. Самогубство Данила Щербаківського, казав він, не було, як то часто буває, проявом слабости, відступлення. Навпаки, це був акт бою, боротьби. Цей спосіб боротьби проти морального гнету, розкладу, що страшніше економічної й усякої іншої руїни, він вважав найвідповіднішим, і для оздоровлення атмосфери найдоцільнішим. Віддавши всі свої сили ідеї, він не повагався віддати їй і життя. Вічна пам'ять борцеві, що й смертю боровся.

Від інших українських високих шкіл в ЧСР були надіслані вислови співчуття в писемній формі.

— Контрольна іспитова комісія при українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі нострифікувала вже до цього часу освітні документи 116 студентів-українців різних високих шкіл в ЧСР. При Комісії переведено матуральні іспити (повні і часткові) для тих студентів, документи яких з тої чи іншої причини не було визнано Комісією задовольняючими. З 52-х студентів, що стали до іспитів, видержали іспити 45. З днем 21 червня в Комісії розпочалися матуральні іспити для нової групи студентів-матурантів. Писемні іспити кінчатся 24 червня, а 28 червня розпочнуться іспити усні.

Комісія складається з професорів Укр. Педагог. Інституту й Укр. Господ. Академії в Подєбрадах під головуванням представника від М-ва Народньої Освіти ЧСР проф. Ф. Лакогого.

— Дипломні іспити в Укр. Педагогічному Інституті, ім. М. Драгоманова в Празі. З кінцем червня в Інституті розпочалися дипломні іспити для студентів 4-го курсу, що закінчують Інститут в біжучому шкільному році. До іспитів має стати 60 студентів-абсолювентів. Іспити закінчуються у вересні. Це буде перший випуск Інституту.

— Випуск українських матурантів 1-го липня закінчилися матуральні іспити в Українській Гімназії при Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова в Празі. До іспитів допущено було 22 учні, але приступили до складення іспитів тільки 20:15 з сьомого випускного класу Гімназії і 5 сторонніх. Склали матуру усі 20: 18 з правом вступлення до високих шкіл технічних (реальна матура) і 2 до університетів. (класична матура). Двоє учнів (Антонович, Стахова) склали матуру з відзначіннями. Іспити пероводилися в присутності і під головуванням представника від М-ва «Шкільства та Народньої Освіти» проф. Урбана. Після закінчення іспитів того ж дня в ресторані на Погожельці відбулася товариська вечірка матурантів з директором і учителями Гімназії, учасники якої в теплих, дружніх бесідах засиділися до пізньої ночі.

— Об'єднання українських пасічників в Ч.С.Р. 3-10 липня відбувся в Празі Всеслов'янський Бджолярський З'їзд і виставка пасішництва, в якому бере жваву участь і «Об'єднання Українських Пасішників в ЧСР.» Об'єднання виставило діаграми, картограми, вулики, препарати, альбоми, фотографії, літературу і т. и. Громада Українських Студенток в Празі під час виставки урядила в українському відділі виставку — продаж українських виробів ручної праці: вишивок, мережок, рушників, настільників, хусток і т. и.

— Наш корреспондент з Праги подає такі подробиці про участь українців у виставці V всеслов'янського пасішницького з'їзду в Празі.

Велика ідея всеслов'янського об'єднання втілилася між иншим і в об'єднання пасішництва всіх слов'янських народів. У виставці IV Всеслов'янського Пасішницького З'їзду 3-10 липня в Празі взяли участь представники усіх слов'янських земель, крім росіян. І українське пасішництво вперше взяло організовану участь в цьому з'їзді і наш жовто-блакитний національний прапор має на виставці поруч з прапорами інших слов'янських народів.

Українське пасішництво має свою давню історію, і Україна з давніх часів, як каже український автор доповіді З'їздові, була медовою комоорою для цілого тодішнього культурного світу, а українські закони ще за давніх княжих часів охороняли дбайливо наше пасішництво. Після з'єднання України з Московщиною пасішництво наше дуже підупало, бо царі московські наклали на пасішників величезні податки. Але з початком XIX ст. пасішництво на Україні знову віджило, — в цей час український пасішник Петро Прокопович винайшов рухоми рямку в улику, що зробило в пасішництві великий переворот. Він же, цей видатний винаходець, відкрив в Батурині першу у світі школу пасішництва, яка випускала кадри освічених пасішників не тільки для України, але й для далекої чужини.

По кількості пнів бджіл (1.000 000), по продукції меду та воску (4.000.000 кг.) і по якості продуктів бджолярства Україна займає, принаймні займала до большевиків, перше місце серед слов'янських народів. В якому стані пасішництво зараз на Великій Україні, трудно сказати, мабуть підупадає, як і вся тамоння промисловість. Розуміється, жадних експонатів з Великої України на виставці немає окрім літератури. З Галичини теж тільки література, бо п. Архипенко, що

мав репрезентувати галицьке пасічництво, не отримав дозволу на в'їзд з Польщі. Маються українські експонати з Підкарпаття. Але значіння українського відділу на виставці З'їзду взагалі не полягає в експонуванні яких нових вуликів чи приладдя, — цього майже немає, бо тяжко й вимагати від пасічників-емігрантів, які улаштували український відділ на виставці, щоб вони при своїх злиднених засобах і несприятливих умовах емігрантського життя спромоглися на якісь більші експонати в пасічницькій справі. Значіння і інтерес українського відділу на цій виставі полягає в зібраній тут багатій українській пасічницькій літературі, в фотографічних знімках, що стосуються нашого пасічництва, в картограмах та діаграмах та в прекрасному гербарії медодайних рослин. Цей гербарій, що його так дбайливо й уміло зібрав український інженер Боровський з Подебрад, звертає на себе увагу навіть чужих спеціалістів в цій справі, які вважають його складеним науково і гідним загального признання. Діярами й картограми, по яких можна читати історію розвитку і стану українського пасічництва, — другий «цвях» українського відділу — це робота українського інженера Зеркала з Укр. Госп. Академії в Подебрадах.

Загальне вражіння від українського відділу на Всеслов'янській Пасічницькій виставі взагалі дуже приємне. Хоч тут і немає, окрім одного вулика (спеціально українського типу), так би мовити «реальних збудовків пасічництва», але саму суть, саму ідею українського пасічництва упорядником відділу повелосся як-найкраще освітлити. Видко, що віддано працювали вони коло дорогої їм справи, не пошкодувавши для неї ні часу свого, ні трудів. Дуже прикрашає український відділ також виставка ручних праць українського жіноцтва, що розтошувалася, при відділі, надаючи йому характер якоїсь милої утульності й краси.

— Виставка ручних праць студенто-українок, не зважаючи на усякі перешкоди, все ж таки здійснилася. Правда, не в досить сприяючому для такої виставки місці — в українському відділі на виставці Всеслов'янського Пасічницького З'їзду в Празі, яку відвідує здебільшого публіка, що цікавиться бджільництвом і байдуже праць. До до якихось ручних байдуже того ж не всі ті студентки, що збиралися експонувати свої речі на чеській виставці «Жена у умені», дали тепер свої виробы — нема наших малярок, нема різьби на дереві, нема скульптури. А про те, мистецьки виконані нашими студентками ручні мережки, вишивання, гаптування, вирізування і все в суто народньому українському стилі приваблюють до українських експонатів і своїх, і чужих відвідувачів виставки. Крім мистецького виконання і додержання стилю, праця українських експонатів визначається особливою чистотою і добірністю роботи, що викликає подив і загальне признання дійсних любителів таких праць. Але разом з тим така дбайливість при виконанні праці відбірає багато часу і дуже здорожчує виріб. Тому, мабуть, і ціни на ці праці призначені загально досить високі, що не сприяє їх швидкому продажу.

— а.

***

— Основання українського Сокільського Союзу. Ще з часу перебування Української Бригади в Німецькій Ябліннім повстали перші українські сокільські організації на Чехо-Словащині. Під цей час укр. сокільські товариства чи окремі сокільські гуртки, що входять до чеського Соколу, розкидані по багатьох містах чесько-словацької республіки.

Останніми часами представниками укр. сокільських організацій Подебрад, Праги, Брна, та Пшібрами було засновано союз українських сокільських орга-

нізації. В його статуті є між іншим і постанова: бути в тісних взаєминах із Соколом-Батьком у Львові й іншими руханковими товариствами. («Діло». 24-VI).

— Успіхи наших спортсменів. В перших числах червня в Чехословаччині на міжнародних перегонах «Прага-Мельник» двоє українців дістали нагороди, а саме інж. Микола Дорошенко — третю (срібний келих, плякету і медаль) та артист-маляр Івась Анисимів — четверту (плякету і медаль). («Діло» з 18. VI).

В Німеччині.

— Український Студентський Будинок у Берліні. 26 червня відкрито в Берліні Український Студентський Будинок, споруджений заходами Українського Наукового Інституту. Будинок міститься в гарній здоровій місцевості на окраїні берлінського передмістя Adershof. Самий Будинок уявляє собою одноповерхову будівлю, заняту колись військовим складом медикаментів, безплатно відступлену під інтернат для українських студентів і заново відремонтовану коштом Інституту (9.000 марок) і спеціальних пожертв (4.000 м.) від деяких банків та промислових і торговельних німецьких фірм. Будинок має 13 просторних, світлих кімнат, 1 велику залу, коридор, кухню, умивальню з теплим і холодним душем та ін. службами, 5 кімнат одиночних і 8 подвійних, так що всього може розміститися в Будинку 21 особа. Кімнати гарно умебльовані, з дуже доброї якості постільною білизною, ковдрами й подушками. Скрізь проведено електричне світло, на вікнах повішано чистенькі завісочки, так що кімнати мають принадний, веселий вигляд. Поки що в Будинку поселилося 16 студентів, переважно стипендістів Українського Наукового

Інституту в Берліні. Платня за помешкання установа така: за окрему кімнату — 10 марок, для тих, хто живуть у двох — 6 марок (разом з обслугою, опалом та світлом).

Ініціатива спорудження Укр. Студ. Будинку належить голові Кураторії Укр. Наукового Інституту ген. Тренерові. Це його заходами удалось здобути безплатно самий будинок і добути кошти на ремонт та опорядження. Він же подбав, щоб помешкання були уладжені як найзручніше та щоб брати за них з студентів як найдешевшу платню.

Велика зала Будинку вміщає коло 150 душ і може служити для лекцій, концертів і літературно-музичних вечірок. З цього погляду Укр. Студ. Будинок може служити осередковим пунктом життя не тільки для студентства, але й для усієї української колонії в Берліні.

— Обрання нових членів Українського Наукового Інституту в Берліні. Наукова колегія Українського Наукового Інституту обібрала слідуєчих нових надзвичайних членів: проф. В. Біднова (Прага), Вол. Дорошенка (Львів), д-ра В. Коростовця, (Берлін), проф. В. Заїкіна (Варшава), проф. д-ра Б. Матюшенка (Прага), члена Української Академії Наук проф. А. Старкова (Рига), проф. д-ра В. Старосольського (Прага) і проф. д-ра М. Таубе (Берлін).

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 17 червня відбувся доклад проф. д-ра В. Старосольського на тему: «Б. Кистяківський і його становище щодо російської соціологічної думки».

— В Українському Науковому Інституті в Берліні в п'ятницю 24 червня с.р. відбувся доклад д-ра Д. Оляничина на тему «З матеріалів про німецько-українські стосунки в XVII столітті».

— Конгрес естетів у Галле. В першій половині червня відбувся в Галле конгрес, присвячений естетиці та загальній науці мистецтва. Від укр. наукової еміграції взяли в конгресі участь д-р Мирчук, як представник Академічного Комітету, Українського Університету, Студії Пластичного Мистецтва та українського Наукового Інституту в Берліні, Дмитро Чижевський, проф. Укр. Педагогічного Інституту в Празі. («Діло». 25-VI).

* * *

— Відслонення пропам'ятної таблиці. У Відні заходами студентського т-ва «Січ» при участі місцевої укр. колонії 15 червня відбулось урочисте свято відслонення пропам'ятної таблиці на честь П. Куліша та д-ра І. Пулюя в домі при VIII Skodagasse, 9, де ці многозаслужені сини України мешкали в час свого перебування у Відні в 1879 р. Таблиця зроблена заходами т-ва і уявляє плиту з чорного мармуру. В час цього свята виступав укр. хор та була виголошена промова про значіння Куліша та Пулюя в історії укр. культури. Закінчилось воно відспіванням національного гімну. («Укр. Прапор». 1. VI).

В Бельгії.

До виставки Графічного Українського Мистецтва в Брюсселі.

«В половині травня замкнулась Виставка Українського Графічного Мистецтва в Брюсселі. Не вважаючи на пізній сезон, Виставка мала безперечний успіх. Про те свідчить вже кількість проданих гравюр, головні роботи Касяна і Кульчицької разом на суму тисяча чотиріста сімдесять п'ять (1475) бельг. франків. Зверх цієї суми Музей Книги дістав від продажу 15 від. і Комітет Виставки 10 відсотків (себто 147 фр. 50 сант.) на видатки по організації.

Ці видатки на цей день складались з коштів на оголошення 36 фр., на уплату вартости 50 примірників Бюлетеню Музею Книги, який мистить простору статтю про Виставку 40 фр. на кореспонденцію 5 фр. 50, разом 81 фр. 50 сант. Отже залишається в касі Виставки готівкою 66 франків бельг.

Комітет вживає заходів, щоб автори погодились залишити експонати на певний час (один рік) в його розпорядженні, а рівно веде переговори з різними особами і установами в цілі улаштування ряду Виставок в більших містах Європи (Мандрівна Виставка Українського Графічного Мистецтва).

Бажаючих взяти участь в цих Виставках, або дістати певні відомості про їх організацію, проситься звертатись по адресі: 7 Av. J. Stobbaerts. Dm. Andrievsky.

Bruxelles. Belgique.

З партійного життя.

— Закордонне Бюро Української Радикально-Демократичної (С.-Ф) Партії, підбиваючи підсумки десятилітньої роботи партії, прийняло таку ухвалу: Десять літ тому в життю українського народу відбулася подія великої історичної ваги. Розірвалися ута, що звязували український народ розвитку його сил національних і державних. Сталося те, що на протязі майже трьохсот літ підготовлювалося патріотичними національно-державними зусиллями українськими. Україна фактично, а після й формально вийшла із звязку з Росією і в огні революції на своїй землі створила основи власного національно-державного життя — свій революційний парламент, Українську Центральну Раду, власний уряд, створила власну державу. Так довершилися змагання українського народу до своєї державної незалежності.

В ті змагання народні наша партія внесла значну частку активною працею своїх партійних сил — в самому процесі боротьби за

українську державність і в творчій державній роботі, коли ті змагання перетворилися в саме діло. Можна сказати, що наша партія оддавала свої сили національно-державній справі і найбільш відповідальні часи державного будівництва. Так було в час творення першого українського уряду Генерального Секретаріату; так було в ті критичні моменти для нашої національно-державної справи, коли інші політичні сили українські виявляли певне вагання чи зневірря, — коли, напр., за гетьманської влади захитано було самі засади української державности, і Український Національний Союз уповноважив членів нашої партії увійти в склад гетьманського уряду для його оздоровлення; так було у відповідальні травневі дні 1920 року, коли влада організувалась від гарматними стрілами ворога у звільненому на короткий час Києві: так єсть і тепер, коли український уряд та конструктивні сили українські провадять свою національно державно-визвольну працю в найтяжчих умовах на чужій землі.

Свідомість національно-державного обов'язку партії незмінна. Та свідомість планомірно перетворюється в самий чин партійних сил у всіх ділянках нашого національного життя — культурного, громадського, політичного і державного: у всіх тих ділянках національної праці партійні сили наші беруть живу активну участь. Та свідомість все більше поглиблюється, той чин все більше поширюється в міру того, як зростають чисельно сили і моральні впливи партії, як знаходить вона все більше ґрунту в українських і чужинецьких колах для переведення своєї національно-державної програми.

По умовах життя, коли на українській землі унеможливлено яку будь політичну працю; що йде не по лінії комуністичної диктатури, коли там задушено взагалі незалежну політичну думку, наявна політична діяльність партії можлива тепер лише по-за межами чужинецької окупації.

Використовуючи своє перебування в умовах вільного політичного життя, використовуючи політичний досвід європейських народів, уважно стежучи за життям та за подіями на рідній землі, члени партії, що перебувають на еміграції, організують партійні сили, щоб партія готова була до активної участі в нормальній політичній праці у вільній українській державі. На еміграції утворено партійні групи, об'єднані в закордонному бюро партії. Члени Центрального Комітету партії періодично відбувають наради, що дають провід партійній діяльності (між иншим вироблено й видано платформу партії, партійні відозви в ширших національно-державних справах і резолюції в справах партійних). Широко провадиться справа усвідомлення членів партії.

Органічно зв'язана з настроями на Україні, опираючись в своїй політичній праці на змагання широких народніх, переважно селянських мас, партія в своїй програмі, в своїй чинности, в своїх тактичних лініях в нинішній момент та в нинішніх умовах своєї діяльності ставить на чолу завдання державні, залишаючи остаточно вирішення справ політичних і соціальних до часу, коли стане можливою вільна політична праця, політична боротьба партійна на своїй землі. Тепер перед нами стоїть одно найголовніше завдання: вільна незалежна Українська Демократична Республіка. На йому зосереджуються, на його осягнення скеровуються тепер всі сили нашої партії.

Праця в такому напрямі, в напрямі республікансько-демократичному, на глибоке переконання партії, вимагається істотними національними потребами нашого часу і відповідає тим завданням, які панують тепер на звільненій українській землі. В такому напрямі партія — як провадить, так і провадитиме свою працю аж до переможного кінця, — коли Україна звільниться від окупації чужинця, що гнобить

її політичні та взагалі духові сили, виснажує її сили матеріальні. Пам'ять про великі події, що відбулися десять літ тому на Україні та за той час досвід політичного життя власного й чужого ще більше скріплюють партію в цих її традиційних політичних та національно-державних змаганнях.

БІБЛІОГРАФІЯ.

«Бату́рин». Історична повість. 3-тя частина трилогії «Мазепа» Богдана Лепкого.

Всі ті, хто читали «Мотрю», «Не вбивай», з нетерпінням ждали появи третьої частини «Мазепа» — «Бату́рин». Нарешті книжка з'явилася й вона ждання оправдала. Загалом можна сказати, що вона написана ще з більшим мистецтвом, ніж попередні. Історична перспектива ходу подій надзвичайної ясності і реальності, психологічна драма розвивається з великим умінням і знанням людської душі. Ні в одній літературній книжці не видно автора. Читачу, забуваючи час і простір.

Талантові Б. Лепкого легко даються найтяжчі місця. Його драматизм ніколи не переходить в шарж. Такі здавалися б різкі і незрозумілі психологічно переходи, як переродження старої Кочубеїки з злого генія в справжню людину з людським почуттям, розкриваються просто і так ло-

гічно, що читальник зворушений до глибини душі. Велике і болюче питання, яке у читальника постає на протязі читання цілого твору, чому Мазепа, чинючи на добро Україні, не знайшов співчуття серед своїх же людей, пояснюється на небагатьох сторінках, але разом з тим історично правдиво. Б. Лепкому досить десяти рядків, щоб перед вами повстав живий Карло XII, щоб ожив славний герой Чечель або безподібний німець Кеніґсен з своїми гарматами і надлюдським почуттям обов'язку, яке є таким властивим і характерним для англо-саксів і германців.

Мова книжки взагалі добра, літературна без ухилу в провинціалізм; багато стародавніх виразів чисто народніх, що так гармонюють з темою твору, з епохою і людьми.

Цей твір Б. Лепкого з'явився і по праву зайняв видатне місце в нашій літературі. Українське громадянство мусить радіти, що наша епоха дала для нашого письменства, що було почало розмінюватися на дріб'язок, таку вкладку, яка на довгий час стане джерелом ідей і натхнення. Трилогія Б. Лепкого струсить не одну мертву душу; ми віримо, що вона запалить душу молодого покоління.

Вогонь Прометей розгорається. В минулому Б. Лепкий відкрив безконечну віру в будучину, в цьому його заслуга і глибока філософія твору.

I. Косенко.

О Д Р Е Д А К Ц І І.

З огляду на літні вакації наступне число «Тризуба» вийде на початку серпня. Тепер випускаємо подвійне.

Звіт Комітету для вшанування пам'яті Симона Петлюри в Франції за березень, квітень та травень 1927 року.

74. Від Громади в Сален де Жіро	32 фр.
75. » Українців в Канаді (через Ген. Сікевича)	58 доларів.
76. » Комітету в Подєбрадах	1970 кор. чш.
77. » п. Мусієнка	85 фр.
78. » Українців в Тамарисі (через п. Мамонтіва)	80 фр.
79. » п. Пухальського	8 фр.
80. » Об'єднання Українців в Америці сто доларів, виплачено банком	2537 фр.
81. » п. Отця П. Білоня	1 доляр.
82. » Українців в Мерлебаху через п. Вонарху	95 фр.
83. » п. Козачка	10 фр.
84. » п. Олексієва	12 фр.

Разом за березень, квітень та травень одержано: 2859 фр. фр., 59 доларів, 1970 кор. чш. А за весь час одержано: 18, 296 фр. фр., 30 польських злотих, 1830 болг. левів, 323 доляра, 265 бельг., фр., 8.420 кор. чешських.

Голова Комітету: О. УДОВІЧЕНКО.

Скарбник:

Е. МЄШКОВСЬКА.

За секретаря:

М. ШУЛЬГІН.

Зміст.

— Париж, неділя, 17 липня 1927 року — ст. 1. В. Садовський. Перед завтрашнім днем — ст. 3. М. М. Красний в ролі обличителя — ст. 7. І. М. Церковна справа на Волині — ст. 12. І. К.-к. Світлій пам'яті Д. М. Шербаківського — ст. 14. І. Заташанський. На черзі — ст. 17. В. Соковчук. Цікаве признання — ст. 18. O b s e r v a t o r. З міжнародного життя — ст. 19. «Не фельстон» — ст. 22. З преси — ст. 23. Хроніка. — З Великої України — ст. 28. Газетні звістки. — ст. 34. На українській землях — ст. 35. В Америці — ст. 36. З Далекого Сходу — ст. 38. У Франції — ст. 39. В Польщі — ст. — 40. В Чехії — ст. 40. В Німеччині — ст. 44. В Бельгії — ст. 45. З партійного життя — ст. 45. Бібліографія — ст. 47.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Truzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

ТРИЗУБ

жизневий політичний, культурний, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходить в 1927 році по старому по-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Приймається передплата на 1927 рік.

Передплата: у Франції на рік — 120 фр., на півроку — 60 фр., на три місяці — 30 фр., на один місяць 12 фр.

В І Н Ш І Х К Р А Ї Н А Х :

	на 3 місяці	на одн. місяць
Чехія	60 кор.	20 кор.
Польща	12 зл.	4 злоті
Румунія	360 леїв	120 леїв
Німеччина	12 р. м.	4 р. м.
Сполуч. Штати Пів. Америки	3 дол.	1 дол.
Канада	3 дол.	1 дол.

Журнал набувати можна у П а р и ж і : в книгарні В. Погольського
13 rue Bonaparte, Paris VI.

Крім того журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»: 1) В сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky — 30 E. 7-th Street, New-York City, 2) В Канаді — W. Sikewitch, 512 Bannermann av. Winnipeg — Man. 3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 7. Bucarest. 4) В Чехословаччині — П р а г а : F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotchvil. П о д є б р а д и — Dr. Modest Levicky, Zizkow 554, Podebrady. 5) В Польщі — W. Prychodko, Podwale 16, m. 15. W a r s z a w a .

Редакція і адміністрація : 19, rue des Gobelins, Paris (XIII).

Поштова адреса : «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. N 15, Paris (XIII).

Редагус — Komitet.

Адміністратор : Іл. КОСЕНКО.

КНИГАРНЯ « Т Р И З У Б »

має на складі великий вибір книг, нот, вишиванок, листівок, портретів і національних відзнак.

ЗАВЖДИ НА СКЛАДІ Є :

Студ. Вістник, військовий журнал «Табора», Лєтер.-Науц. Вістник, газета Укр. Низа, «Кобзарі» Шевченка, календарі, грам. укр. мови, читанки, атласи України, спогади, книжки франц. мовою про Україну, словники и т. т.

На вимогу висилається каталог складу і даються різні справи, що до культурно-просвітної праці.

